

Τ Ο Θ Ε Μ Α Τ Ω Ν Φ Ο Ρ Ε Ω Ν

Υπό τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΖΙΓΔΗ

Ι. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ

1. Οἱ ὀρίσμοι εἶναι βεβαίως ἐπικίνδunami — *omnis definitio periculosa est!* Ἄλλα καὶ ἄνευ αὐτῶν εἶναι ἀδύνατος οἰαδήποτε συστηματικὴ συζήτησις. Θὰ προσφύγωμεν ἐπομένως, εὐθύς ἐξαρχῆς εἰς ἓνα ὀρισμὸν, ἵνα καταστήσωμεν σαφῆ τὴν βασικὴν ἔννοιαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας θεμελιούται ἡ παροῦσα μελέτη, πρὸς ἀποφυγὴν ἐνδεχομένων συγχύσεων ἢ παρανοήσεων.

Ὁ ὅρος «πολιτικὴ οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως» θὰ χρησιμοποιηθῆ ἔνταῦθα ὑπὸ τὴν στενὴν ἔννοιαν τῆς συστηματικῆς παρεμβάσεως τῆς κρατικῆς ἐξουσίας ἐπὶ τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος πρὸς ἐπίτευξιν ἐντατικωτέρου τοῦ παρατηρηθέντος κατὰ τὸ παρελθόν — καὶ ἐπὶ μίαν ἀρκούντως μακρὰν χρονικὴν περίοδον — ρυθμοῦ αὐξήσεως τοῦ κατὰ κεφαλὴν ἔθνικοῦ εἰσοδήματος εἰς μίαν χώραν.

2. Κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν ἰδίως περίοδον, ἡ δημοτικότης τοῦ ὅρου εἶναι ὄντως μεγάλη. Ἡ ἄκριτος ὁμως χρησιμοποίησις του ἐνέχει τὸν κίνδυνον νὰ περιοχθῶμεν κάπως εἰς τὴν θέσιν τοῦ καλοῦ Ζουρντὰν τοῦ «Ἀρχοντοχωριάτη», ὁ ὁποῖος ἀποτόμως ἀνεκάλυπτεν, ὅτι καθ' ὅλην του τὴν ζωὴν ἐπέδιδετο εἰς πρόζαν!

Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις πράγματι, ὑπῆρξε σχεδὸν πάντοτε ἡ δεσπόζουσα ἀντικειμενικὴ ἐπιδίωξις τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Διότι καὶ κατὰ τὴν περίοδον τοῦ οἰκονομικοῦ φιλελευθερισμοῦ, τὸ οὕτως εἰπεῖν ἀρνητικὸν τῆς περιεχόμενον ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νὰ ἀφεθῆ ἀδέσμευτος ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία πρὸς ἐπίτευξιν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Παρήλθεν ὁμως ἀπὸ μακροῦ ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπιστεύετο ὅτι ἄνευ κρατικῆς παρεμβάσεως, ἡ ἀτομικὴ πρωτοβουλία ὀδηγεῖ πάντοτε εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν. Ἡ οἰκονομικὴ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος, ἰδίως κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας, διέψευσεν ὀριστικῶς τὰς τοιαύτας δοξασίας. Ἡ πρόσφατος ἐξ ἄλλου πρόοδος τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης ἀπεκάλυψε τὸν μηχανισμόν διὰ τοῦ ὁποίου ἡ οἰκονομία μιᾶς χώρας δύναται νὰ περιέλθῃ εἰς κατάστασιν στατιστικῆς ἰσορροπίας ἢ πάντως ἰσορροπίας κάτω τοῦ σημείου τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς — εἰς κατάστασιν δηλαδὴ στασιμότητος ἢ ἀδυναμίας πλήρους ἀξιοποιήσεως τοῦ οἰκονομικοῦ δυναμικοῦ.

3. Ἐν τούτοις ὑπάρχει τι τὸ νέον εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ ὅρου, κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν ἰδίως περίοδον. Καὶ τοῦτο εἶναι ἡ καθολικὴ πλέον συνειδητοποίησης τῆς ἀνάγκης, ἀλλὰ καὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἀσκήσεως μιᾶς συνεποῦς πο-

λιτικής πρὸς ἐπίτευξιν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Ἡ ὕπαρξις τεραστίων ἀνεκμεταλλεύτων πόρων εἰς πολλὰς χώρας τῆς ὑδρογείου καὶ ἡ καθυστέρησις αὐτῶν ἀπὸ τεχνολογικῆς ἀπόψεως, μὲ ἀποτέλεσμα τὰ ἐξόχως χαμηλὰ ἐπίπεδα τοῦ κατὰ κεφαλὴν ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, θεωροῦνται γενικῶς ὅτι ἀποτελοῦν ἀπαραδέκτους καταστάσεις διὰ τὰ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενα ἔθνη, ταυτοχρόνως δὲ καὶ δυσμενεῖς παράγοντας διὰ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῶν προηγμένων λαῶν— τῶν ὁποίων ἐπιβάλλεται ἀλλὰ καὶ εἶναι δυνατὴ ἡ προοδευτικὴ ἀντιμετώπισις.

Ὁ βραδύτερος ἐξ ἄλλου ρυθμὸς ἀναπτύξεως ὠρισμένων οἰκονομικῶς προηγμένων χωρῶν, ὡς αἱ Δυτικαὶ Εὐρωπαϊκαί, ἐν σχέσει πρὸς τὰς Η.Π.Α. ἐδημιούργησε καὶ εἰς αὐτὰς πρόβλημα ἀσκήσεως ἐνσυνειδήτου πολιτικῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Κολοσσιαία, τέλος, ὑπῆρξεν ἡ ἐπίδρασις δι' ὅλας τὰς χώρας τοῦ παραδείγματος τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας ἐπὶ τῆς συνειδητοποιήσεως τῆς ἀνάγκης καὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἐπιτυχοῦς ἐφαρμογῆς μιᾶς ἀποτελεσματικῆς πολιτικῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Τὸ ρωσικὸν ἄλλως τε πρότυπον τυγχάνει τὴν ἐποχὴν αὐτὴν πιστῆς ἀντιγραφῆς εἰς τὰς χώρας τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης καὶ τὴν Κίνα.

Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις σήμερον—οὐχὶ ἀδίκως ἄλλως τε, λόγῳ τῶν τεραστίων τεχνολογικῶν προόδων— ἐμφανίζεται εἰς τὴν ἀντίληψιν ὅλων τῶν λαῶν τῆς ὑψηλίου, ὡς ἡ ριζικωτέρα καὶ ἀσφαλεστέρα μέθοδος ἐπιλύσεως τοῦ ὅλου κοινωνικοῦ προβλήματος.

Μὲ τὴν πάροδον τῶν ἐτῶν ἡ πολιτικὴ αὐτὴ ἔχει τύχει στερεᾶς θεωρητικῆς θεμελιώσεως, παραλλήλως δὲ ἔχει συγκεκριμενοποιηθῆ εἰς σειρὰν μέτρων τὰ ὁποῖα καθορίζουν τὴν εἰδικὴν φυσιογνωμίαν τῆς. Οὕτως εἶναι δυνατόν νὰ ὁμιλῶμεν πλέον καὶ περὶ μιᾶς καθιερωμένης τεχνικῆς τῆς ἐφαρμογῆς τῆς.

4. Ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῆς πολιτικῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ διὰ διαφόρων μεθόδων, ἥτοι :

α'. Διὰ τῆς ἀξιοποιήσεως νέων ἢ ἀργούντων συντελεστῶν παραγωγῆς—φυσικῶν καὶ ἀνθρωπίνων.

β'. Διὰ τῆς μεταφυτεύσεως τῶν νέων τεχνολογικῶν μεθόδων.

γ'. Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς ὀρθολογιστικῶν μεθόδων ὀργανώσεως τῶν φορέων τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος.

δ'. Διὰ τῆς βελτιώσεως τῶν ὄρων τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου (terms of trade) κα

ε'. Διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν ἐπενδύσεων, δυναμένης νὰ πραγματοποιηθῆ εἴτε διὰ τῆς βελτιώσεως τῆς σχέσεως κατανάλωσις—ἀποταμίευσις κατὰ τὴν διάθεσιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, εἴτε δι' εἰσροῆς κεφαλαίων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Εἰς τὰς περισσοτέρας περιπτώσεις ἀσφαλῶς ἡ πραγματοποιήσις τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως προϋποθέτει μεγαλυτέρας ἐπενδύσεις. Ἀλλὰ θὰ ἦτο τουλάχιστον ἀφελὴς ἡ συνταύτησις τῆς μὲ μόνον τὸν παράγοντα αὐτόν. Ἐπὶ τοῦ σημείου ὅμως αὐτοῦ δὲν χρειάζεται νὰ ἐπεκταθῶμεν περισσότερο.

5. Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις δύναται νὰ πραγματοποιηθῆ ἐπομένως διὰ μιᾶς τῶν ἀνωτέρω μεθόδων. Συνηθεστέρα καὶ ἀποτελεσματικωτέρα εἶναι ἡ

ταυτόχρονος προσφυγή εις περισσότερας τούτων, κατόπιν ένδελεχοῦς έξετάσεως καί διαπιστώσεως ποία ἢ ποία παρουσιάζουν τὰς εὐνοϊκώτερας συνθήκας διὰ τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν. Πᾶσα ὁμως ἐνέργεια θὰ ἔχη κατ' ἀνάγκην «ἀλυσιδωτὰς» συνεπείας ἐπὶ τοῦ ὅλου οικονομικοῦ συστήματος, αἱ ὁποῖαι τελικῶς πιθανὸν νὰ ἐπιτείνουν, ἀλλὰ πιθανὸν καὶ νὰ ματαιώσουν τὰ ἐπιδιωκόμενα ἀποτελέσματα. Ὑπέρμετρος ἐ.π. ἐπίδοσις εἰς ἐπενδύσεις δυνατὸν νὰ ὀδηγήσῃ εἰς εὐρυτέραν ἀνεργίαν, ἢ ὁποία νὰ μειώσῃ τὴν ἐνεργὸν ζήτησιν καὶ νὰ μεταβάλῃ τὰς ἐπενδύσεις εἰς μνημεῖα βαρυτάτων θυσιῶν καὶ διαψευθεισῶν ἐλπίδων.

Ἡ ὀρθολογιστικὴ ἐπιλογή τῶν ἐνεργειῶν, ὁ ἐπιτυχὴς χρονικὸς προσδιορισμὸς των καὶ ἡ ἀκριβὴς πρόβλεψις ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων των ἀποτελοῦν τὴν πεμπτοῦσιαν μιᾶς συνειδητῆς πολιτικῆς, ἢ ὁποία ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως.

Βεβαίως δὲν ἀποκλείεται καὶ ἡ περίπτωσις πραγματοποιήσεως κάποιας ἀναπτύξεως διὰ τῆς ἀσκήσεως «πολιτικῆς» ἀνευ τῶν στοιχείων αὐτῶν. Συμβαίνει πολλάκις εἰς τὴν ζωὴν μία τυχαία ἢ καὶ ἄλογος ἀκὸμη ἐνέργεια ν' ἀποδώσῃ πολλά. Ὁ κανὼν ὁμως εἶναι τὸ ἀντίθετον. Ἄλλο πρᾶγμα ἐὰν πολλαὶ κυβερνήσεις προκρίνουν τὴν μέθοδον αὐτὴν, διότι εἶναι ἡ ὀλιγώτερον ἐπίπικτος καὶ διότι δι' αὐτῆς δύνανται εὐκολώτερον νὰ ἐντυπωσιάσουν τὴν κοινὴν γνώμην, ὅτι ἀσχολοῦνται διήθεν μὲ τὴν οικονομικὴν ἀνάπτυξιν.

6. Ὡς ἤδη ἐλέχθη, ἡ ἐπίτευξις τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως ἐπιβάλλει σύστημα ἐνεργειῶν καὶ προϋποθέτει γνώσιν τῆς ἀνατομίας καὶ φυσιολογίας τοῦ ὅλου οικονομικοῦ συστήματος τοιαύτην, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ μόνον ἐπὶ τῇ βάσει ἐνὸς ἀρτίως κατηρτισμένου στρατηγικοῦ σχεδίου, ἐπεκτεινομένου κατὰ χρόνον —καθ' ὅσον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συντελεσθῇ στιγμιαίως, οὐδὲ πρέπει ν' ἀνατραπῇ τὴν ἐπαύριον ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν δυσμενῶν παραγόντων.

Αὕτη εἶναι ἡ θεωρητικὴ δικαιολογία τοῦ μακροπροθέστου οικονομικοῦ προγραμματισμοῦ καὶ διὰ τοῦτο οἱ ὅροι Π.Ο.Α. καὶ προγραμματισμὸς κατέστησαν σχεδὸν ταυτόσημοι.

Βεβαίως ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἐπιτακτικὸν τὸ αἶτημα τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀποτελέσῃ καὶ τὴν μοναδικὴν ἐπιδίωξιν μιᾶς χώρας. Ὑπάρχουν τὰ μεγάλα κοινωνικὰ προβλήματα, ὑπάρχει πάντοτε τὸ θέμα τῆς ἀμύνης κ.λ.π., τὰ ὁποῖα δὲν δύναται νὰ παραμερισθοῦν καὶ τῶν ὁποίων ἡ ἱκανοποίησις οὐχὶ σπανίως ἔρχεται εἰς σύγκρουσιν μὲ τὸ αἶτημα τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως. Τὸ γεγονός ὁμως τοῦτο ὄχι μόνον δὲν ἀναιρεῖ, ἀλλ' ὡς εἶναι προφανές, ἐπιτείνει ἀντιθέτως τὴν ἀνάγκην τοῦ οικονομικοῦ προγραμματισμοῦ, καθ' ὅτι δι' αὐτοῦ θὰ ἐπιτευχθῇ κατὰ τρόπον ὀρθολογιστικὸν ἢ ἱεράρχησις περὶ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἀντιτιθεμένων ἐν πολλοῖς τούτων σκοπῶν.

7. Ἀλλὰ ποῖος θὰ συντάξῃ τὸ σχέδιον καὶ ποῖοι οἱ φορεῖς τῆς ἐκτελέσεώς του ;

Σκοπὸς τῆς παρούσης δὲν εἶναι ἄλλος εἰμὴ ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ εἰδικῶς διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν θεωρητικῶς παραδεγμένων, ὡς καὶ τῆς πείρας ἐκ τῆς ἑλληνικῆς καὶ ξένης πραγματικότητος.

II. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ — Η ΠΕΙΡΑ ΤΩΝ ΖΕΝΩΝ ΧΩΡΩΝ

1. Ἐξ ἴδωμεν πρῶτον ποία ἀπάντησις ἐδόθη εἰς τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ εἰς τὰς ξένας χώρας, ὅπου ἀνελήθη μία συστηματικὴ προσπάθεια χαράξεως καὶ ἐφαρμογῆς πολιτικῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως.

Κατὰ γενικὸν κανόνα διὰ τὴν κατάρτισιν τοῦ προγράμματος ἐδημιουργήθη παντοῦ εἰς κεντρικὸς φορεὺς, τοῦ ὁποίου ἡ διάρθρωσις εἶναι τοιαύτη, ὥστε ν' ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς εἰδικὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἀποστολῆς του.

Δὲν θὰ ἦτο ἐπομένως περιττὸν νὰ δώσωμεν ἐνταῦθα μίαν γενικὴν εἰκόνα τοῦ ἔργου τοῦ προγραμματισμοῦ.

2. Ἡ κατάρτις ἐνὸς προγράμματος περιλαμβάνει εἰς τὰς γενικὰς του γραμμὰς τὰ ἀκόλουθα στάδια :

α'. Ἀπεικόνισις τῆς ἀνατομίας καὶ φυσιολογίας τῆς οικονομίας, εἰς τρόπον ὥστε νὰ προκύπτουν ἔκδηλα τὰ ἀσθενῆ αὐτῆς σημεῖα καὶ νὰ καθίσταται δυνατὴ ἡ μέτρησις τῶν ἀναμενομένων εἰς τὸ μέλλον ἐξελίξεων.

β'. Ἀπογραφή τοῦ φυσικοῦ καὶ ἀνθρωπίνου δυναμικοῦ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ καταστοῦν σαφεῖς αἱ ὑφιστάμεναι δυνατότητες ἀναπτύξεως.

γ'. Κατάρτισις τῶν ἐπὶ μέρος σχεδίων, τῶν ἀφορῶντων εἰδικῶς εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἢ ἀναδιάρθρωσιν συγκεκριμένων τομέων ἢ ὑποτομέων τῆς οικονομίας.

δ'. Κατάστρωσις τοῦ γενικοῦ σχεδίου, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ὀργανικὴν σύνθεσιν τῶν ἐπὶ μέρος τοιούτων, μὲ βασικὸν χαρακτηριστικὸν τὸν σαφῆ καθορισμὸν τῶν προτεραιοτήτων καὶ τῆς χρονικῆς κλιμακώσεως παντὸς τμήματος αὐτοῦ.

Μετὰ τὴν κατάστρωσιν ἐπακολουθεῖ φυσικὰ τὸ στάδιον τῆς παρακολουθήσεως τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος, πρὸς διαπίστωσιν τῶν ἐκ ταύτης ἀποτελεσμάτων καὶ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἐνδεικνυομένων, ἐνδεχομένως, τροποποιήσεων αὐτοῦ.

3. Πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ πολυσυνθέτου αὐτοῦ ἔργου οἱ φορεῖς τοῦ προγραμματισμοῦ προσέλαβον τὴν ἀκόλουθον περίπου συγκρότησιν.

Ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν ἐδημιουργήθησαν ὀλιγομελῆ Συμβούλια ἔχοντα τὴν εὐθύνην τῆς γενικῆς κατευθύνσεως τοῦ ὅλου ἔργου.

Ἡ μόνιμος ὑπηρεσία αὐτῶν, ἀποτελουμένη ἀπὸ εἰδικευμένους οικονομολόγους καὶ τεχνικούς, εἶναι σχετικῶς μικρὰ τὸν ἀριθμὸν, ἐπικουρουμένη ἀπὸ τὸ ἀπαιτούμενον βοηθητικὸν προσωπικόν.

Τὰ θέματα τ' ἀφορῶντα τὸ α', β' καὶ γ' στάδιον κατάρτισεως τοῦ προγράμματος τυγχάνουν τῆς δεούσης ἐπεξεργασίας δι' ἐκτάκτων συνεργατῶν παντοειδοῦς προελεύσεως, κατὰ κανόνα μὲν δι' ἐπιτροπῶν, ἐξαιρετικῶς δὲ ἀτομικῶς. Ἡ μόνιμος ὑπηρεσία ἐκτελεῖ πάντοτε χρέη γραμματείας τῶν ἐπιτροπῶν, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐνότητος τῆς ὅλης προσπάθειας.

Τὸ δ' στάδιον, ἤτοι ἡ τελικὴ σύνθεσις τοῦ προγράμματος ἀνήκει εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Συμβουλίου, ὑποβοηθουμένου ὑπὸ τῆς μόνιμου ὑπηρεσίας.

Τὸ στάδιον τῆς παρακολουθήσεως καὶ ἀναπροσαρμογῆς ἀποτελεῖ ἀρμοδιότητα τῆς μόνιμου ὑπηρεσίας, τελικῶς δὲ ὅλων τῶν ὀργάνων τοῦ φορέως.

Συνήθως τὸ οὕτω καταρτισθὲν σχέδιον ὑποβάλλεται ὑπὸ τὴν βάσανον καὶ ἐγκρίνεται τελικῶς ἀπὸ μίαν Ἀνωτάτην Ἐπιτροπὴν εὐρυτάτης συνθέσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκπροσωποῦνται ἡ Κυβέρνησις, τὸ Κοινοβούλιον, αἱ παραγωγικαὶ τάξεις, τὰ πανεπιστημιακὰ ἰδρύματα κ.ο.κ.

Διὰ τῆς μεθόδου αὐτῆς ἐπιτυγχάνεται νὰ προσδοθῇ μεγαλύτερον κύρος εἰς τὸ πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον οὐχὶ σπανίως ὑποβάλλεται πρὸς κύρωσιν εἰς τὴν Βουλὴν.

4. Ὁ φορεὺς τοῦ προγραμματισμοῦ ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ εὐρίσκειται ὑπὸ πλήρη ἐξάρτησιν ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν. Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι πάντοτε ἡ περίπτωσις. Οὕτω :

α' Εἰς τινὰς χώρας τὸ ὅλον ἔργον τοῦ προγραμματισμοῦ ἀνετέθη εἰς ὀργανώσεις προελθούσας ἀπὸ ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν καὶ διατηρούσας ἀπολύτως τὴν ἰδιότητά των, ὡς νομικῶν προσώπων ἰδιωτικοῦ δικαίου.

Κλασσικὸν παράδειγμα ἡ SVIMEZ τῆς Ἰταλίας, ἣτις συνέταξε τῇ αἰτήσει τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως 10ετὲς πρόγραμμα ἀναπτύξεως δι' ὁλόκληρον τὴν χώραν, δημοσιευθὲν τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1955 καὶ ἰσχύον ἔκτοτε, ὡς ὁ καταστατικὸς χάρτης τῆς ὅλης οικονομικῆς πολιτικῆς.

Ἡ SVIMEZ εἶναι μία ἰδιωτικὴ ἐταιρία μελετῶν, ἐντελῶς ἀνεξάρτητος τῶν κρατικῶν ὑπηρεσιῶν, διοικουμένη ὑπὸ ὀλιγομελοῦς Συμβουλίου καὶ διαθέτουσα ὀλιγάριθμον ἰδικὴν τῆς ὑπηρεσίαν, ἣτις διὰ διαφόρων ἐπιτροπῶν ἀπαρτιζομένων ἀπὸ πρόσωπα με δημοσίαν ἢ μὴ ἰδιότητα, εἴτε διὰ μεμονωμένων συνεργατῶν, ἐκτελεῖ τὸ ὅλον ἔργον τῆς. Οἱ πόροι τῆς προέρχονται ἀπὸ συνδρομὰς τῶν μελῶν τῆς, ἥτοι Ἐμπορικὰς, βιομηχανικὰς, τραπεζικὰς καὶ ἀσφαλιστικὰς ἐπιχειρήσεις — πρᾶγμα ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν βασικὴν κατοχύρωσιν τῆς αὐτοτελείας τῆς.

Ἄξιζει ν' ἀναφερθῇ ἐν προκειμένῳ καὶ ἡ περίπτωσις τοῦ λεγομένου Bombay Plan τοῦ καταρτισθέντος διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν Ἰνδιῶν ὑπὸ ὀργανώσεως συσταθείσης παρὰ ἰδιωτῶν βιομηχανῶν.

β' Συνηθεστέρα εἶναι ἡ περίπτωσις τῆς ἰδρύσεως τοῦ φορέως προγραμματισμοῦ τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς Κυβερνήσεως, ὑπὸ μορφήν ἀνεξαρτήτου τῶν συνήθων δημοσίων ὑπηρεσιῶν ὀργανισμοῦ, δυναμένου νὰ διατηρῇ στενὰς σχέσεις ὄχι μόνον με αὐτάς, ἀλλὰ καὶ με ὀργανώσεις ἰδιωτικοῦ δικαίου καὶ ἰδιώτας. Παράδειγμα τὸ Commissariat du Plan τῆς Γαλλίας τὸ Central Planning Bureau τῆς Ὀλλανδίας, κλπ.

γ' Ἡ περίπτωσις τῆς ἀπολύτου ἐξαρτήσεως τοῦ προγραμματισμοῦ ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν καὶ τῆς διενεργείας του ὑπὸ ὀργανοῦ ἔχοντος τὸν χαρακτῆρα συνήθους δημοσίας ὑπηρεσίας εἶναι χαρακτηριστικὴ τῶν ὑπὸ Κομμουνιστικὴν διακυβέρνησιν χωρῶν, εἰς ἐλαχίστας δὲ περιπτώσεις παρουσιάζεται εἰς τὰς λοιπὰς χώρας.

δ' Εἰς πολλὰς περιπτώσεις καὶ τοῦτο ἰσχύει ἰδιαίτερος διὰ τὴν Νότιον Ἀμερικὴν, ἠκολουθήθη ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐνιαίου τοῦ φορέως διὰ τὸν προγραμματισμὸν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ προγράμματος. Χαρακτηριστικὸν παράδειγμα ἡ «Economic Development Corporation» τῆς Χιλῆς, ἡ ὁποία ἐκ τοῦ ἰδρυτικοῦ

της νόμου έχει την υποχρέωσιν τῆς καταρτίσεως τοῦ προγράμματος ἀναπτύξεως τῆς χώρας, ὡς καὶ τῆς ἀπ' εὐθείας ἢ διὰ φορέων ἰδρυομένων εἰδικῶς παρ' αὐτῆς ἐκτελέσεως τούτου.

Διὰ τὸ εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν διττὴν αὐτὴν ἀποστολήν, ἡ Κορρογατιὸν ἐπροικίσθη μὲ πλήρη οικονομικὴν αὐτοτέλειαν. Οὕτως ἐκτὸς τοῦ ἀρχικοῦ της κεφαλαίου, εἰσπράττει κατ' ἔτος τὸ προῖον ὠρισμένων φόρων, ἔχει δὲ τὸ δικαίωμα νὰ προσφεύγῃ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ξένην χρηματαγορὰν πρὸς σύναψιν δανείων. Ἡ διοικητικὴ καὶ ἡ διαχειριστικὴ τῆς αὐτοτέλειαι ἐναντι τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Κρατικῶν Ὑπηρεσιῶν εἶναι πλήρης. Ὁ συντονισμὸς ὅμως τῶν ἐργασιῶν της μὲ τὴν γενικὴν κυβερνητικὴν πολιτικὴν πραγματοποιεῖται διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιόν της περιορισμένου ἀριθμοῦ Ὑπουργῶν καὶ μελῶν τοῦ Κοινοβουλίου, ἐνῶ ἡ οὐσιαστικὴ κατεύθυνσις τῶν ἐργασιῶν της ἀνήκει εἰς τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν.

5. Κατὰ κανόνα ὅμως ἡ ἐκτέλεσις τοῦ προγράμματος ἀπὸ ἀτόμων φορέων εἶναι ἐντελῶς χωριστὴ ἀπὸ τὸν προγραμματισμόν.

Εἰς τὰς κομμουνιστικὰς χώρας, ὡς εἶναι φυσικόν, οἱ φορεῖς αὐτοὶ εἶναι πάντοτε κρατικαὶ ὑπηρεσίαι.

Εἰς τὰς μὴ κομμουνιστικὰς χώρας τὸ τμῆμα τῆς ἐκτελέσεως τοῦ προγράμματος τὸ μὴ ἀναφερόμενον εἰς ἐπενδύσεις, ὡς καὶ ἡ γενικὴ ἐποπτεία τῆς ἐφαρμογῆς του ἀνήκουν, κατὰ φυσικὸν λόγον, εἰς τὸ Κράτος. Ἐπὶ τοῦ εἰδικοῦ ὅμως θέματος τῶν φορέων πραγματοποιήσεως τῶν προγραμματιζομένων ἐπενδύσεων καὶ διαχειρίσεως τῶν ἐξ αὐτῶν προκυπτουσῶν οικονομικῶν μονάδων, δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν τὰς ἐξῆς 3 μεγάλας κατηγορίας λύσεων.

α'. Εἰς τὴν Ἰταλίαν ἰδρῦθη εἰς κεντρικὸς φορεὺς ἡ «Cassa per il Mezzogiorno», ἀνεξάρτητος ὀργανισμὸς δημοσίου δικαίου, ἐπιφορτισμένος μὲ τὸ ὅλον ἔργον τῆς ἀναπτύξεως τῆς Νοτίου Ἰταλίας. Ἀντικείμενον ἐπομένως τῆς δραστηριότητος του εἶναι ἡ γεωργία, ἡ βιομηχανία, ἡ ὕδρευσις, ἡ ὁδοποιία, οἱ σιδηρόδρομοι, ὁ τουρισμὸς κ.τ.λ.

Ἡ οικονομικὴ του αὐτοτέλεια ἐξησφαλίσθη διὰ κρατικῆς προικοδοτήσεως, τῆς χορηγήσεως τοῦ δικαιώματος τῆς ἐκδόσεως ὁμολογιῶν καὶ γενικώτερον τῆς συνάψεως δανείων εἰς τὸ ἐσωτερικόν καὶ τὸ ἐξωτερικόν. Ὁ ὀργανισμὸς ἀπολαμβάνει βεβαίως πλήρους διαχειριστικῆς αὐτοτελείας καὶ δύναται νὰ ἐνεργήσῃ πολλαπλῶς, εἴτε χρηματοδοτῶν, εἴτε ἀναλαμβάνων ὁ ἴδιος τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων τοῦ προγράμματος.

Πράγματι δὲ τὰ ἔργα ὑποδομῆς ἢ κοινῆς ὠφελείας ἐκτελεῖ καὶ διαχειρίζεται (ἐκμεταλλεύεται) ὁ ἴδιος ἀπ' εὐθείας, εἴτε δι' ἄλλων φορέων, τοὺς ὁποίους εἰδικῶς ἰδρύει πρὸς τοῦτο.

Τὰς γεωργικὰς καὶ βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις ἐνισχύει ἀπ' εὐθείας δι' ἐπιχορηγήσεων ἢ δανείων ὑπὸ εὐνοϊκῶν ὄρων. Ἡ ἐνίσχυσις τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων γίνεται συνηθέστερον διὰ χρηματοδοτήσεων, τὰς ὁποίας οὗτος παρέχει μέσω τριῶν εἰδικῶν ἰδρυμάτων, τὰ ὁποῖα συνεστήθησαν πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐνασκήσεως τῆς βιομηχανικῆς πίστεως μὲ ἰδικὴν του συμμετοχὴν εἰς τὰ κεφάλαιά των κατὰ 40 %, ἤτοι τοῦ ISVEIMER διὰ τὴν Ἠπειρωτικὴν Νότιον

Ἰταλίαν, τοῦ CIS διὰ τὴν Σικελίαν καὶ τοῦ RFIS διὰ τὴν Σαρδηνίαν.

Σημειωθῆτω ὅτι τόσον ἡ Cassa, ὅσον καὶ τὰ 3 αὐτὰ πιστωτικὰ ἰδρύματα ἐπέτυχον τὴν ἐξασφάλισιν σημαντικῶν κεφαλαίων ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν.

Παράδειγμα ἐπίσης κεντρικοῦ ὄργανου ἐφαρμογῆς ἐνὸς προγράμματος ἀναπτύξεως διὰ μίαν ὀλόκληρον περιοχὴν εἶναι ἡ περίφημος TVA τῶν Η.Π.Α., ἡ ὁποία ἐπραγματοποίησε τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κοιλάδος τοῦ Τάνεσση. Ἀνάλογος εἶναι καὶ ἡ περίπτωση τοῦ Ἰρακικοῦ Development Board, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνετέθη τὸ ὅλον ἔργον ἀναπτύξεως τῆς μεταξύ Τίγρεως καὶ Εὐφράτου περιοχῆς, ὡς καὶ τῆς ἐκβιομηχανίσεως τῆς χώρας.

β'. Ἡ ἴδρυσις ἐνὸς κεντρικοῦ φορέως διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ συνολικοῦ προγράμματος τῶν κρατικῶν ἐπενδύσεων δὲν ἀποτελεῖ πάντοτε τὸν κανόνα. Εἰς τὰς περισσοτέρας περιπτώσεις τὰ διάφορα Κράτη προετίμησαν τὴν ἴδρυσιν ἀριθμοῦ τινος αὐτοτελῶν, ἐξειδικευμένων ὀργανισμῶν κατὰ τὰς ἐκάστοτε ὑφισταμένους ἀνάγκας. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις ὑπάρξεως κεντρικοῦ φορέως, οὗτος κατὰ κανόνα προσέφυγεν εἰς τὴν δημιουργίαν ἐιδικῶν φορέων, ἐπιφορτισμένων μὲ τὴν ἀνάπτυξιν ἐνὸς συγκεκριμένου κλάδου τῆς οἰκονομίας.

Διὰ τῆς μεθόδου αὐτῆς τοῦ ἐξειδικευμένου φορέως ἐπεζητήθη νὰ καλυφθῆ ἢ εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἀνεπάρκεια τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας πρὸς ἀνάληψιν παρ' αὐτῆς τοῦ ἔργου τῆς ἀναπτύξεως, εἴτε λόγῳ τοῦ μεγέθους τῶν ἀπαιτουμένων κεφαλαίων, εἴτε λόγῳ τοῦ μικροῦ τῆς ἀποδόσεως αὐτῶν ἀπὸ στενῆς ἐπιχειρηματικῆς ἀπόψεως.

Ἐπεζητήθη ὁμως καὶ ἐπραγματοποιήθη εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἡ συνεργασία μὲ τὸν ἰδιωτικὸν παράγοντα διὰ παροχῆς εἰς αὐτὸν δυνατοτήτων ὅπως συμμετάσχη τοῦ ἔργου τοῦ φορέως διὰ δανείων πρὸς αὐτὸν ἢ συμμετοχῆς εἰς τὸ μετοχικὸν αὐτοῦ κεφάλαιον.

Εἶναι ἄπειροι αἱ περιπτώσεις τῶν φορέων τῆς μορφῆς αὐτῆς. Κατὰ τινα τρόπον ὁμοιάζουν μὲ τὴν ἰδικὴν μας Δ.Ε.Η., ἔχουν δὲ ἀντικείμενον τὸν ἐξ-ηλεκτρισμὸν, τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ ὀρυκτοῦ πλοῦτου καὶ εἰδικώτερον τῶν πετρελαίων, τὴν βιομηχανίαν σιδήρου καὶ χάλυβος κλπ.

6. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας εἰδικώτερον παρουσιάζει τριῶν εἰδῶν προβλήματα, ὡς πρὸς τὴν συγκρότησιν τοῦ ἐπιφορτισμένου μὲ αὐτὴν φορέως ἢ φορέων.

Οὕτω οἱ φορεῖς πρέπει :

α'. ν' ἀποτελοῦν δεξαμενὴν ἀντλήσεως κεφαλαίων μακροπροθέσμου τοποθετήσεως·

β'. νὰ διαθέτουν ἐπιτελεῖον τεχνικῶν, ἱκανὸν ν' ἀντιμετωπίζῃ τὰ προβλήματα τῆς συστάσεως καὶ λειτουργίας νέων ἢ ὑφισταμένων βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ

γ'. νὰ δύνανται νὰ πληρῶνουν ἀφ' ἑαυτῶν τὰ κενὰ ἐκ τῆς ἀνεπαρκείας ἢ τῆς διστακτικότητος τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας διὰ τὴν δημιουργίαν νέων βιομηχανιῶν.

Ἐν προκειμένῳ δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν δύο μεγάλας κατηγορίας τύπων φορέων :

Πρώτον: Τὰς Development Banks, ἤτοι ἰδρύματα ἐνασκοῦντα τὴν μακροπρόθεσμον πίστιν—διὰ μεθόδων καὶ ὑπὸ ὄρους πολὺ διαφόρους τῶν συνήθων τραπεζιτικῶν ἰδρυμάτων. Τοιαῦται Τράπεζαι ἰδρύθησαν μεταπολεμικῶς τῇ συνεργασίᾳ τῆς Διεθοῦς Τραπεζῆς εἰς τὴν Τουρκίαν, τὴν Αἰθιοπίαν καὶ ἄλλαχοῦ. Καὶ

Δεύτερον: Τὰς Industrial Development Corporations, αἱ ὁποῖαι ἔχουν εὐρύτερον σκοπὸν τῶν προηγουμένων. Εἶναι ἰδρύματα μὴ περιοριζόμενα μόνον εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἐπιχειρήσεων διὰ χορηγήσεως δανείων, ἀλλὰ προχωροῦντα καὶ εἰς συμμετοχὴν εἰς τὰ κεφάλαια αὐτῶν. Πέραν τούτου, ἡ δραστηριότης των ἐπεκτείνεται εἰς τὴν παρὰ τῶν ἰδίων δημιουργίαν νέων ἐπιχειρήσεων, τὰς ὁποίας διαχειρίζονται τὰ ἴδια. Κατὰ γενικὸν δὲ κανόνα, εὐθύς ὡς αἱ ἐπιχειρήσεις ἀνδρωθοῦν, τὰ ἰδρύματα ταῦτα ἐκχωροῦν τὰ συμφέροντά των εἰς ἰδιώτας, διὰ ν' ἀπελευθερώσουν τὰ κεφάλαιά των καὶ ἐπιδοθοῦν εἰς νέους κλάδους βιομηχανικῆς δραστηριότητος.

Ἡ ἐπιλογή τοῦ τύπου αὐτοῦ τοῦ φορέως γίνεται εἰς χώρας ὅπου εἶναι ἐντονωτέρα ἢ ἀνάγκη τῆς καλύψεως τοῦ κενοῦ, τὸ ὅποιον δημιουργεῖ ἢ ἀνεπάρκεια ἢ ἡ διστακτικότης τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας διὰ τὴν βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν, ὑπὸ τὴν εὐρύτεραν τοῦ ὄρου ἔννοϊαν. Χαρακτηριστικὸν παράδειγμα ἡ I. D. C. τοῦ Πακιστάν—τῆς ὁποίας ἡ δραστηριότης ἀποτελεῖ τὸν βασικὸν παράγοντα τῆς βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας.

Εἰς ἀμφοτέρας τὰς κατηγορίας τὰ ἐταιρικὰ κεφάλαια δὲν προέρχονται μόνον ἀπὸ κρατικὰς προικοδοτήσεις. Διὰ τὴν συγκρότησίν των ἐπιζητεῖται κατὰ κανόνα καὶ ἡ συμμετοχὴ ἰδιωτικῶν κεφαλαίων, ἐσωτερικῆς ἢ ἐξωτερικῆς προελεύσεως.

Εἰς τοὺς φορεῖς αὐτοὺς ἐξ ἄλλου συγκεντροῦνται, ὡς εἰς κεντρικὴν δεξαμενὴν, ἢ διὰ τοῦ πιστωτικοῦ συστήματος συλλεγομένη μακροπρόθεσμος ἀποταμίευσις. Ἔχουν δὲ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀπ' εὐθείας δανεισμοῦ τόσο εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Βασικὸν χαρακτηριστικὸν τῶν ὀργανισμῶν αὐτῶν τέλος εἶναι ὅτι καταρτίζουσι ἐντὸς τῶν κόλπων των ἐπιτελεῖα τεχνικῶν, ἱκανὰ ν' ἀντιμετωπίζουσι τὰ πάσης φύσεως τεχνικὰ ζητήματα, τὰ σχετιζόμενα μὲ τὴν ἴδρυσιν καὶ τὴν λειτουργίαν μιᾶς βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως. Ἀποβαίνουν οὕτω μίᾳ κεντρικῇ δεξαμενῇ τεχνολογικῶν γνώσεων ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀντλοῦν καὶ αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρος ὁ ἐπιχειρηματικὸς κόσμος τῆς χώρας.

7. Ἡ δημιουργία νέων φορέων ἐξαρτᾶται βεβαίως ἀπὸ τὴν ὀργανωτικὴν διάρθρωσιν τῆς οἰκονομίας μιᾶς χώρας. Ἐκεῖ ὅπου αὕτη εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη δὲν ἐχρειάσθη φυσικὰ ἡ δημιουργία νέων φορέων εἰς μεγάλην ἔκτασιν. Ἀπλῶς ὡσάκις διαπιστωθῇ μίᾳ ὀργανωτικῇ ἀνεπάρκεια, ἐπιζητεῖται ἡ θεραπεία τῆς διὰ τῆς ἰδρύσεως ἐιδικῶν ὀργάνων, ἔστω καὶ ὅταν πρόκειται περὶ τοιούτων, οἱ ὁποῖοι ἐθεωροῦντο ἐκ παραδόσεως ἔξω τῶν ὀρίων τῆς κυβερνητικῆς πρωτοβουλίας. Οὕτω εἰς τὴν Μεγ. Βρετανίαν ἰδρύθησαν ἡ Finance Corporation for Industry καὶ ἡ Industrial and Commercial Finance Corporation διὰ τὴν ἐνάσκησιν τῆς μακροπρόθεσμου βιομηχανικῆς πίστεως, ἡ ὁποία

παρά την ύποδειγματικήν ανάπτυξιν τοῦ πιστωτικοῦ συστήματος τῆς χώρας δὲν ἐθεωρήθη ὅτι ἐξυπηρετεῖτο παρ' αὐτοῦ ἐπαρκῶς. Πλείστα ὅσα ἀνόλογα παραδείγματα δύναται ν' ἀναφερθοῦν τόσον διὰ τὰς χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ὅσον καὶ διὰ τὰς Η.Π.Α.

8. Αὐτὸς εἶναι ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἀντιμετωπίσθη τὸ πρόβλημα τῶν φορέων τοῦ προγραμματισμοῦ καὶ τῆς ἐκτελέσεως εἰς τὰς ξένας χώρας.

Καὶ ἤδη δυνάμεθα ν' ἀσχοληθῶμεν μὲ τὸ τί ἔγινε καὶ τί πρέπει νὰ γίνη ἐπὶ τοῦ θέματος εἰς τὴν χώραν μας.

III. Ο ΦΟΡΕΥΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

1. Ἐπὶ 15 ἡδη ἔτη, ἀλλ' ἰδίως ἀπὸ τοῦ 1948 —ὅτε ἐξηγγέλθη παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τῶν Η.Π.Α. τὸ Σχέδιον Μάρσαλ—διατυπώνεται συνεχῶς ἀπὸ πάσης πλευρᾶς καὶ εἰς ὅλους τοὺς τόνους, ἡ ἀνάγκη τῆς καταρτίσεως ἐνὸς μακροπροθέσου προγράμματος οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας.

Τὴν ἀνάγκην αὐτὴν ἀνεγνώρισαν καὶ ὑπεσχέθησαν νὰ ἱκανοποιήσουν δι' ἐπισήμων δηλώσεων ὅλαι σχεδὸν αἱ διαδεχθεῖσαι ἀλλήλας κατὰ τὴν μακρὰν αὐτὴν περίοδον κυβερνήσεις. Παρὰ ταῦτα, ἡ χώρα καὶ σήμερον ἀκόμη παραμένει ἄνευ οἰκονομικοῦ προγράμματος.

Βεβαίως κατὰ καιροὺς ἐξηγγέλθησαν διάφορα «προγράμματα κρατικῶν ἐπενδύσεων». Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ δὲν δύναται νὰ περιορισθῇ εἰς τὸν τομέα τῶν ἐπενδύσεων καὶ μάλιστα μόνον τῶν κρατικῶν τοιούτων, τὰ ὡς ἄνω «προγράμματα» ὑπῆρξαν κατὰ κανόνα ἀπλοῖ κατάλογοι βασικῶν τινων ἔργων καὶ βιομηχανιῶν, ἄνευ ἐπαρκῶς τεχνικῆς καὶ οἰκονομικῆς δικαιολογήσεως, ἡ ὁποία θὰ προσέδιδεν εἰς αὐτὰ τὴν δέουσαν πειστικότητα περὶ τοῦ ὠφελίμου καὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς πραγματοποιήσεώς των. Κατηρτίσθησαν δὲ εἴτε πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἐκάστοτε αἰτήσεων τῶν Κυβερνήσεων διὰ τὴν ἐξασφάλισιν ἐξωτερικῆς βοήθειας, εἴτε ἀπλούστερον διὰ μόνον τὸν ἐντυπωσιασμόν τοῦ λαοῦ. Κατὰ βάσιν δὲ ἀπετέλουν ἐπανεκδόσεις, ὅχι πάντοτε «ἐπιτυχημένας καὶ βελτιωμένας» τοῦ προγράμματος, τὸ ὁποῖον ὑπεβλήθη εἰς Παρίσιους τὸ 1948, εἰς τὴν πρώτην Συνδιάσκεψιν τῶν μετεχόντων τοῦ σχεδίου Μάρσαλ κρατῶν.

2. Εἶναι πολλοὶ ἀναμφισβητήτως οἱ λόγοι διὰ τοὺς ὁποίους δὲν κατωρθώθη ἀκόμη ἡ κατάστρωσις ἐνὸς μακροπροθέσου οἰκονομικοῦ προγράμματος εἰς τὴν χώραν μας.

Πρωτεύουσαν θέσιν μεταξὺ αὐτῶν κατέχει τὸ γεγονός ὅτι τόσον ἡ πολιτικὴ, ὅσον καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἡγεσία δὲν εἶχον μέχρι πρό τιος ἐπαρκῶς ἀντιληφθῆ τὴν σημασίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνάγκην τοῦ οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ. Εἰς τοῦτο συνετέλεσε καὶ ἡ ἐξόχως ἀνώμαλος περίοδος, τὴν ὁποίαν διήλθε προσφάτως ἀκόμη ἡ χώρα, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ ἄμεσα προβλήματα ἦσαν τόσον πιεστικά, ὥστε ν' ἀπορροφῶν ὀλόκληρον τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Κυβερνήσεων. Ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ ἡσκήθη κατὰ

τρόπον ὅλως ἐμπειρικόν, δι' ἀσυνεχῶν καὶ ἐν πολλοῖς ἀλληλοσυγκρουομένων μέτρων, ἄνευ μεγάλης ἐξετάσεως τῶν μακροπροθέσμων αὐτῶν ἀποτελεσμάτων. Ἡ μέθοδος αὐτὴ εἶναι, ἄλλωστε, ἡ μέθοδος τῆς ἡσσοнос προσπάθειάς, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸν κανόνα τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν πάσης φύσεως προβλημάτων τῆς συγχρόνου νεοελληνικῆς ζωῆς. Μὲ τὴν μέθοδον ὅμως αὐτὴν κατέστη ταυτοχρόνως δυνατόν νὰ θυσιάσθουν γενικώτερα ἔθνικὰ συμφέροντα ὑπὲρ ἰσχυρῶν ἀτόμων ἢ ομάδων, χωρὶς πάντοτε τοῦτο νὰ γίνεται ἀντιληπτόν. Καὶ βεβαίως δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξαρθῆ ἐνταῦθα ὁ ρόλος τὸν ὁποῖον ἔπαιξεν ὁ παράγων αὐτὸς εἰς τὴν ἀποφυγὴν τῆς θεμελιώσεως τῆς οικονομικῆς μας πολιτικῆς ἐπὶ ἐνὸς ἀξίου τοῦ ὀνόματός του προγράμματος.

Ἄλλὰ πέραν τῶν γενικωτέρων αὐτῶν αἰτίων ἡ ἀνυπαρξία προγράμματος ὀφείλεται καὶ εἰς τὸ γεγονός ὅτι οὐδεμία σοβαρὰ προσπάθεια κατεβλήθη μέχρι σήμερον διὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ ὄργανου, τὸ ὁποῖον θ' ἀνελάμβανε τὴν πολυσχιδῆ καὶ ἐπίπονον ἀποστολὴν τῆς καταρτίσεως ἐνὸς μακροχρονίου προγράμματος. Καὶ φυσικὰ ἄνευ ὄργανου προγραμματισμοῦ εἶναι ἀδύνατος ἡ κατάρτις προγράμματος.

3. Αἱ ἐπὶ τοῦ τελευταίου αὐτοῦ θέματος καταβληθεῖσαι μέχρι σήμερον προσπάθειαι δύνανται νὰ συνοψισθῶν εἰς τὰ κατωτέρω :

α'. «Ἡ Ἐπιτροπὴ Ἀξιοποιήσεως Πλουτοπαραγωγικῶν Πόρων τῆς Ἑλλάδος» τῆς UNRRA ὑπῆρξεν ἡ πρώτη τοιαύτη — ἡ ὁποία ὅμως δὲν προήλθεν ἀπὸ τὴν κρατικὴν πρωτοβουλίαν.

Ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἀποστολῆς τῆς UNRRA καὶ χρηματοδοτηθεῖσα παρ' αὐτῆς, ἡ Ἐπιτροπὴ ἐλειτούργησεν ἐπὶ ἓνα περίπου ἔτος μέχρι τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1947, ὅτε ἐτερματίσθη τὸ ὅλον ἔργον τῆς UNRRA ἐν Ἑλλάδι. Ἐντὸς τοῦ βραχείου αὐτοῦ χρονικοῦ διαστήματος συνεκέντρωσε πολῦτιμον ὕλικόν ἐπὶ τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων τῆς χώρας, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶχον τύχει ἀξιοποιήσεως, προέβη εἰς μίαν κριτικὴν ἀπεικόνισιν τῆς ἀνατομίας καὶ φυσιολογίας τῆς ἑλληνικῆς προπολεμικῆς οικονομίας καὶ συνέταξε τὸ πρῶτον σχέδιον ἐξηλεκτρισμοῦ καὶ ἐκβιομηχανίσεως, τὸ ὁποῖον εἶναι βασικῶς καὶ τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον εἶδε μέχρι σήμερον τὸ φῶς τῆς ἡμέρας.

Αἱ εἰσηγήσεις καὶ τὸ σχέδιον τῆς Ἐπιτροπῆς ἐδημοσιεύθησαν εἰς 7 τόμους, πολὺ δὲ ὕλικόν παρέμεινεν ἀδημοσίευτον, λόγῳ τοῦ γενικοῦ τερματισμοῦ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἀποστολῆς.

Ἡ «Ε.Α.Π.Π.Ε.», συνεκροτήθη ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, ὡς ἀκολούθως :

ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ τότε Οἰκονομικοῦ Συμβούλου τῆς Ἀποστολῆς, (τοῦ συγγραφέως τῆς παρουσίας), συνεκροτήθη μία μικρὰ ὑπηρεσία—γραμματεία ἀπὸ νέους ἐπιστήμονας, τεχνικούς καὶ οἰκονομολόγους, μὲ τὸ ἀναγκαίου βοηθητικὸν προσωπικόν.

Ἡ διερεύνησις τῶν καθέκαστα θεμάτων, ὡς ταῦτα καθωρίσθησαν ὑπὸ ὀλιγομελοῦς Συμβουλίου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Οἰκονομικοῦ Συμβούλου, ἀπαρτισθέντος ἀπὸ οἰκονομολόγους καὶ τεχνικούς μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ τότε Πρύτανις τοῦ Πολυτεχνείου ἀείμνηστος Κ. Γουναράκης, ἀνετέθη εἰς ἐπιτροπὰς ἕξ εἰδικῶν, αἱ ὁποῖαι κατήρτισαν κατόπιν ἐνδελεχοῦς ἐπεξεργασίας καὶ ἐλέγχου

τάς πρώτας εισηγήσεις. Αύται με τήν σειράν των ἔτυχον ἐπεξεργασίας ὑπό δευτεροβαθμίων ὀλιγομελῶν Ἐπιτροπῶν πρὸς κατάρτισιν τῶν κατὰ κλάδους σχεδίων. Τὰ σχέδια αὐτά με τήν σειράν των ἔτυχον τῆς δεούσης ἐπεξεργασίας πρὸς καταρτισμὸν τοῦ γενικοῦ σχεδίου ὑπὸ μίας μεγάλης Ἐπιτροπῆς εἰς τὴν ὁποίαν μετέσχον οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν κλαδικῶν Ἐπιτροπῶν καὶ τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου, βοηθούμενοι πάντοτε ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας, ἥτις ἀσκοῦσα καθ' ὅλα τὰ στάδια τῶν ἐργασιῶν καθήκοντα γραμματείας, ἐξισφάλισε τὴν ἐνότητα τῆς κατευθύνσεως τῶν ἐπὶ μέρους προσπαθειῶν.

β'. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1948, ἐπικειμένης τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ σχεδίου Marshall καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως καταρτισθῆ ἓνα γενικὸν πρόγραμμα ἀναπτύξεως τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου θὰ ἐγίνετο ἡ διεκδίκηση τῶν ἑλληνικῶν ἀπαιτήσεων, συνεστήθη ὑπὸ τῆς τότε Κυβερνήσεως τὸ «Ἀνώτατον Συμβῦλιον Ἀνασυγκροτήσεως» (Α.Σ.Α.).

Τοῦτο ἀτυχῶς οὐδέποτε κατώρθωσε νὰ συγκροτηθῆ ὀργανωτικῶς κατὰ τρόπον ὀριστικόν, διότι ἤρχισε τὰς ἐργασίας του ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς ἀνάγκης νὰ παρουσιάσῃ ὅπωςδῆποτε ἓνα πρόγραμμα ἐντὸς διαστήματος ὀλίγων μηνῶν πρὸς ὑποβολὴν εἰς Παρισίους, εἰς τὴν Ὁργάνωσιν ἣ ὁποία βραδύτερον ἔλαβε τὸ ὄνομα τῆς «Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Συνεργασίας».

Ἀναγκαστικῶς τὸ πρόγραμμα τὸ ὁποῖον ὑπεβλήθη τότε ἦτο ἡ ἐπανάληψις τοῦ σχεδίου τῆς UNRRA με τὴν προσθήκην διαφόρων προτάσεων ἀφορωσῶν πλείστους τομεῖς τῆς οἰκονομίας μας —ιδιαιτέρως δὲ τὴν γεωργίαν— ἀσυνδέτων ὀργανικῶς καὶ ἐλάχιστα δικαιολογημένων οἰκονομικῶς καὶ τεχνικῶς.

Μετὰ τὴν κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἱκανοποίησιν τῆς ἀνάγκης, ἣ ὁποία ὠδήγησεν εἰς τὴν ἴδρυσίν του, ὁ Α.Σ.Α. περιέπεσεν εἰς προοδευτικὴν ἐγκατάλειψιν, καταργηθεὶς τελικῶς τὸ 1951.

γ'. Ἐλάχιστα δύνανται νὰ λεχθοῦν διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς «Α' Γενικῆς Διευθύνσεως προγραμματισμοῦ καὶ οἰκονομικῆς πολιτικῆς» τοῦ Ἑπουργείου τοῦ Συντονισμοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνετέθη ἀπὸ τοῦ 1951 τὸ ἔργον τοῦ προγραμματισμοῦ.

Ὡς τυπικῶς δημοσία ὑπηρεσία ἡ Γενικὴ αὕτη Διεύθυνσις δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιληφθῆ τοῦ πολυσχιδοῦς ἔργου τοῦ οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ, εἰμὴ παρεπιπτόντως, καθ' ὃν τρόπον καὶ ἔκτασιν ἐπέβαλλον αἱ ἀνάγκαι τῆς διαμορφώσεως τῆς τρεχούσης οἰκονομικῆς πολιτικῆς καὶ εἰδικώτερον τῆς ἐξασφάλισως καὶ ἀπορροφήσεως τῆς ἀμερικανικῆς βοήθειας.

Ἐντὸς τῶν πλαισίων αὐτῶν συνέταξε κατὰ καιροὺς διάφορα «πρόγραμματα ἀνασυγκροτήσεως», παρουσιάζοντα τὰ χαρακτηριστικά, περὶ τῶν ὁποίων ἐγένετο ἤδη λόγος, ἂν καὶ διὰ νὰ εἰμεθα δίκαιοι θὰ πρέπη ν' ἀναφέρωμεν ὅτι δὲν εἶναι ὑπεύθυνος δι' ὅλα, καθ' ὅτι τινὰ ἐκ τούτων κατηρτίσθησαν πράγματι ὑπὸ ἐξωὑπηρεσιακῶν συνεργατῶν τῶν Ἑπουργῶν.

δ'. Τὸ 1957 ἰδρύθη ἡ «Ἐπιτροπὴ Ἑρένης καὶ Ὁργανώσεως Οἰκονομικοῦ Προγραμματισμοῦ» παρὰ τῷ Ἑπουργείῳ τοῦ Συντονισμοῦ, με ἀποστολὴν τὴν μελέτην τῆς ἀναπτύξεως διαφόρων παραγωγικῶν κλάδων, δι' ἐφαρμογῆς τῆς συγχρόνου τεχνικῆς τοῦ προγραμματισμοῦ.

Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη, περιορισμένης χρονικῆς διαρκείας, διότι ὁ βίος της ἔληξε τὴν 31ην Ἰανουαρίου τοῦ 1959, δὲν κατώρθωσε ὡς ἦτο φυσικὸν νὰ προσλάβῃ τὴν ὀργανωτικὴν ἀρτιότητα ἐνὸς πραγματικοῦ φορέως προγραμματισμοῦ. Ἐπετέλεσεν ὅμως χρήσιμον ἔργον διὰ τῆς συλλογῆς ἀρκετῶν στοιχείων καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως πολλῶν στελεχῶν εἰς τὴν τεχνικὴν τοῦ προγραμματισμοῦ. Ἐδημοσίευσεν δὲ καὶ τινὰς ἀξιολόγους εἰσηγήσεις ἐπὶ περιορισμένου ἀριθμοῦ εἰδικῶν θεμάτων.

4. Εἰς τὸν μᾶλλον θλιβερὸν αὐτὸν ἀπολογισμὸν ἐμφανίζεται ὡς ἐλπίς ἡ πρωθυπουργικὴ ἀπὸ ραδιοφώνου διακήρυξις τῆς 3ης Ἰανουαρίου τοῦ 1959, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Κυβέρνησις «ἔχουσα συνειδητοποιήσει τὴν ἀνάγκην τοῦ προγραμματισμοῦ» ἔχει τὴν ἀπόφασιν ὅπως συστήσῃ «ἄρτιον οἰκονομικο-τεχνικὸν ἐπιτελεῖον, τὸ ὁποῖον θὰ ἐνισχυθῇ καὶ ὑπὸ ξένων ἐμπειρογνομόνων καὶ τεχνικῶν οἰκῶν, καὶ τὸ ὁποῖον θὰ ἀναλάβῃ τὴν συστηματικὴν μελέτην τῶν προβλημάτων τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας, τὴν ἐκτέλεσιν μελετῶν συγκεκριμένων ἔργων ἢ εἰδικῶν θεμάτων, ὡς καὶ τοῦ γενικωτέρου προγραμματισμοῦ τῆς οἰκονομίας».

Ἄτυχῶς ὅμως ἡ πρωθυπουργικὴ αὕτη ὑπόσχεσις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ δεκτὴ ἄνευ σκεπτικισμοῦ, δεδομένου ὅτι ταυτοχρόνως μὲ αὐτὴν ἐξηγγέλθη «πενταετὲς πρόγραμμα ἐπενδύσεων» ἀγνώστου πατρότητος, ἡ δὲ «Ἐπιτροπὴ ἐρεύνης καὶ ὀργανώσεως οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ» ἡ ὁποία θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποτελέσῃ τὸν κορμὸν τοῦ νέου φορέως, ἀφέθη νὰ καταργηθῇ, χωρὶς νὰ ἰδρυθῇ ἀκόμη (Φεβρουάριος 1959) οὗτος (!).

5. Εἶναι ἐν τούτοις ἀναμφισβήτητον ὅτι αἱ δυνατότητες καταρτίσεως ἐνὸς μακροχρονίου προγράμματος ἀναπτύξεως ὡς καὶ αἱ προϋποθέσεις διὰ τὴν ἴδρυσιν ἐνὸς φορέως προγραμματισμοῦ ἀνταξίου τοῦ ὀνόματός των ἔχουν πλέον ἀντικειμενικῶς ὠριμάσει ἀρκούντως ἐν τῇ χώρᾳ.

Οὕτω πολλαὶ ὑπηρεσίαι τῶν ὁποίων τὴν λειτουργίαν προϋποθέτει ὁ προγραμματισμὸς, ἔχουν ἰδρυθῆ ἢ ἐπανασυσταθῆ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη καὶ ἐργάζονται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἱκανοποιητικῶς. Ἀναφερόμεθα εἰς τὴν Στατιστικὴν Ὑπηρεσίαν, τὴν Ὑπηρεσίαν Ἐθνικῶν Λογαριασμῶν, τὸ Ἰνστιτούτον Γεωλογίας καὶ Ἐρευνῶν τοῦ Ὑπεδάφους, κλπ.

Τὸ συγκεντρωθὲν ἤδη ὕλικόν ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας καὶ τῆς φυσιολογίας τῆς οἰκονομίας της εἶναι ἄφθονον, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ὄγκος τῶν βασικῶν μελετῶν ποῦ πρέπει νὰ γίνουν ἐξ ὑπαρχῆς εἶναι αἰσθητῶς περιορισμένος.

Ἡ τεχνικὴ τοῦ προγραμματισμοῦ δὲν εἶναι τι τὸ ἐντελῶς ἀγνώστον πλέον, ὡς συνέβαινε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀκόμη.

Ἡ χώρα ἀπέχει πλέον κατὰ μίαν δεκαετίαν τῆς πολεμικῆς περιόδου καὶ ἔχει ἐπιτευχθῆ ἤδη μία ὁμαλότης τοῦ οἰκονομικοῦ βίου, ἡ ὁποία ἐπιτρέπει

1) Τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ Φεβρουαρίου διὰ νεωτέρας ἀποφάσεως τῆς Κυβερνήσεως, παρετάθη ὁ βίος τῆς Ἐπιτροπῆς μέχρι τέλους Μαρτίου, ὁπότε ἐλπίζεται νὰ ἔχῃ συντελεσθῆ καὶ ἡ ἴδρυσις τοῦ νέου φορέως.

εις την κυβέρνησιν ν' ἀντιμετωπίζη τὸ παρὸν μὲ περισσοτέραν ἡρεμίαν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ δύναται ν' ἀσχοληθῆ σοβαρώτερον πῶς καὶ μὲ τὸ μέλλον.

Τέλος, ἡ συνειδητοποίησις τῆς ἀνάγκης τοῦ προγραμματισμοῦ ἔχει σημειώσει τελευταίως σημαντικὴν πρόοδον μεταξύ τῆς πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἡγεσίας τῆς χώρας.

6. Ἐπέστη ἐπομένως ἡ στιγμή τῆς δημιουργίας ἐνὸς φορέως προγραμματισμοῦ ἀνταξίου τῆς ἀποστολῆς του.

Ἐκ τῆς ἀνασκοπήσεως τῶν ξένων παραδειγμάτων δυνάμεθα νὰ προαχθῶμεν εἰς ὠρισμένα συμπεράσματα, ὅσον ἀφορᾷ τὴν συγκρότησιν, τὴν ὁποίαν δεόν νὰ προσλάβη.

Τὸ Ἰταλικὸν πρότυπον τῆς ἰδιωτικῆς ὀργανώσεως δὲν δύναται νὰ μᾶς χρησιμεύσῃ διὰ προφανεῖς λόγους. Ἡ παρατήρησις ὁμῶς αὐτῆ δὲν πρέπει φυσικὰ νὰ ἐρμηνευθῆ, ὡς στρεφόμενη ἐναντίον πάσης εἰς τὸν τομέα αὐτὸν ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, ὡς ἡ προσφάτως ἰδρυθεῖσα «Ἑλληνικὴ Ἑταιρεία Προγραμματισμοῦ». Μὴ ὑπάρχοντος ἐπισημοῦ φορέως, πᾶσα τοιαύτη προσπάθεια πληρῶναι κατὰ ἓνα τρόπον τὸ κενόν. Ἀλλὰ καὶ ὅταν οὗτος δημιουργηθῆ, πᾶς ἀνεπίσημος ὀργανισμὸς θὰ δύναται νὰ προσφέρῃ ἐπικουρικῶς πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ προγραμματισμοῦ.

Τὸ παράδειγμα τῶν Κομμουνιστικῶν Κρατῶν, τῆς συγκροτήσεως δηλ. τοῦ φορέως προγραμματισμοῦ ὡς κοινῆς δημοσίας ὑπηρεσίας δὲν δύναται ἐπίσης νὰ ἀντιγραφῆ εἰς τὴν χώραν μας.

Ὁ φορεὺς πρέπει νὰ εἶναι εὐέλικτος, δυνάμενος νὰ συμπτύσσεται καὶ νὰ ἀναπτύσσεται ἀναλόγως τῶν δημιουργουμένων ἐκάστοτε ἀναγκῶν, ἰδιότητος τὰς ὁποίας δὲν δύναται νὰ ἔχη, ἐὰν συγκροτηθῆ ὡς δημοσία ὑπηρεσία, ἔστω καὶ ἂν ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὰς δεσμεύσεις τῶν διατάξεων τοῦ Δημοσίου Λογιστικοῦ. Ἐὰν τέλος ὁ φορεὺς εἶναι δημοσία ὑπηρεσία, θὰ κυριαρχῆται ἀπολύτως ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν, εἰς τρόπον ὥστε δυσκολώτατα τὸ παρ' αὐτοῦ καταρτισθόμενον πρόγραμμα νὰ εἶναι δυνατόν νὰ καταστῆ ἀντικείμενον ἔθνικῆς συμφωνίας καὶ νὰ συγκεντρώσῃ τὴν γενικὴν ἐμπιστοσύνην.

7. Νομίζω ὅτι ἡ πλέον πρόσφορος μορφή συγκροτήσεως τοῦ φορέως θὰ ἦτο ἡ τοῦ Νομικοῦ Προσώπου Δημοσίου Δικαίου, μὲ πλήρη κατοχύρωσιν τῆς διοικητικῆς καὶ διαχειριστικῆς του αὐτοτελείας.

Ἡ ὀργανωτικὴ του συγκρότησις ἐξ ἄλλου, θὰ ἔπρεπε κατὰ τὴν ἀντίληψίν μας, νὰ προσλάβῃ τὴν ἀκόλουθον μορφήν :

Συμβούλιον. Τοῦτο θὰ ἔπρεπε ν' ἀποτελεσθῆ ἀπὸ μικρὸν ἀριθμὸν (5-7) ἐξεχόντων τεχνικῶν καὶ οἰκονομολόγων ἐπὶ θητείᾳ καὶ μὲ πλήρη ἀπασχόλησιν, ὑπὸ τὴν προεδρίαν προσωπικότητος γενικοῦ κύρους.

Ἐπιχειρήματα. Καὶ αὐτὴ θὰ πρέπει νὰ εἶναι ὀλιγάριθμος, νὰ διαιρεθῆ δὲ εἰς τόσους τομεῖς, ὅσοι καὶ αἱ βασικαὶ πλευραὶ τοῦ ὅλου ἔργου τῆς καταρτίσεως τοῦ προγράμματος. Οἱ Τομεάρχαι μετὰ 2-3 βοηθῶν θ' ἀπαρτίσουν τὸ ἅπαντον τῆς ὑπηρεσίας, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ ἔχωμεν συνολικὸν ἀριθμὸν μεγαλύτερον τῶν 30-35 προσώπων. Ἄπαν τὸ προσωπικὸν τῆς κατηγορίας

αὐτῆς θὰ πρέπει νὰ συνδέεται μὲ σύμβασιν μακρᾶς σχετικῶς διαρκείας δημοσίου δικαίου, νὰ μὴ εἶναι δηλ. μόνιμον.

Βοηθητικὸν Προσωπικόν. Αἱ διατάξεις περὶ προσλήψεως του νὰ εἶναι τοιαῦται, ὥστε νὰ ἐπιτρέπουν εὐκόλως τὴν αὔξησιν ἢ τὸν περιορισμὸν τοῦ ἀριθμοῦ κατὰ τὰς ἐκάστοτε παρουσιαζομένας ἀνάγκας.

Ἐκτακτοὶ Συνεργάται. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν πρέπει νὰ εἶναι ἀκαθόριστος—αὐξανόμενος ἢ μειούμενος— ἀναλόγως τῶν ἐκάστοτε ἀναγκῶν, θὰ συγκροτοῦνται δὲ οὗτοι εἰς Ἐπιτροπὰς, τὴν γραμματεῖαν τῶν ὁποίων θὰ ἐκτελῆ πάντοτε ἡ Ὑπηρεσία. Δι' εἰδικὰ θέματα θὰ ἐπιτρέπεται ἡ ἀνάθεσις καταρτίσεως εἰσηγήσεων εἰς μεμονωμένους συνεργάτας.

Τὸ Δ.Σ. θὰ ἔχη τὴν εὐθύνην τοῦ κατ' ἔτος καθορισμοῦ τοῦ προγράμματος ἐργασιῶν τοῦ ὀργανισμοῦ ὡς καὶ τὴν ἐποπτεῖαν τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἕκαστος Σύμβουλος πρέπει νὰ ἔχη τὴν εὐθύνην παρακολουθήσεως ὁμάδος τομέων.

Ἡ εὐθύνη καταρτίσεως τοῦ γενικοῦ σχεδίου θὰ ἀνήκῃ εἰς τὸ Συμβούλιον, βοηθούμενον ἀπὸ τοὺς Τομεάρχας.

Τὸ σχέδιον καὶ αἱ ἐτήσιοι ἀναθεωρήσεις του θὰ πρέπει νὰ ὀριστικοποιοῦνται ὑπὸ μεγάλης ἀντιπροσωπευτικῆς Ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν θὰ ἐκπροσωποῦνται ἡ Κυβέρνησις, τὸ Κοινοβούλιον, τὰ Πανεπιστημιακὰ Ἰδρύματα, αἱ παραγωγικαὶ τάξεις κ.τ.λ. μὲ συμμετοχὴν καὶ μεμονωμένων προσωπικοτήτων.

Αὐτὴ εἶναι ἓν γενικαῖς γραμμαῖς ἢ κατὰ τὴν κρίσιν μας ἐπιβαλλομένη διάρθρωσις τοῦ φορέως ὁ ὁποῖος θὰ ἦτο δυνατὸν ν' ἀποκληθῆ «Συμβούλιον Οἰκονομικοῦ Προγραμματισμοῦ», ἵνα καὶ ἐκ τοῦ τίτλου του ὑπογραμμισθῆ ὁ σκοπός, ἀλλὰ καὶ ἡ ἰδιοτυπία τῆς συγκροτήσεώς του.

8. Πρὶν ἢ προχωρήσωμεν εἰς τὸ ἐπόμενον θέμα μας εἶναι ἀνάγκη νὰ παραθέσωμεν δύο παρατηρήσεις—καίτοι θὰ φανοῦν ὡς ἀποτελοῦσαι πλεονασμὸν, ἐὰν δὲν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ἡ θλιβερά Ἑλληνικὴ πραγματικότητα.

α' Ὁ φορὸς τοῦ οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ πρέπει νὰ εἶναι μόνιμος, διότι εἶναι μόνιμος ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεώς του.

Ἡ κατάρτισις ἑνὸς μακροπροθέσου προγράμματος δὲν εἶναι ζήτημα μηνῶν, ἀλλὰ ἐτῶν ἐντατικῆς ἐργασίας. Θὰ καταρτισθοῦν διάφορα σχέδια προγράμματος μέχρις ὅτου ἀχθῶμεν εἰς τὴν ὀριστικοποίησιν ἑνὸς πενταετοῦς ἢ δεκαετοῦς τοιοῦτου. Ἀλλὰ καὶ τὸ σχέδιον. αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ ὑφίσταται συνεχῶς τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ τὰς μεταβολὰς τὰς ὁποίας θὰ ἐπιβάλλουν αἱ συνεχεῖς ἐξελίξεις τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς καὶ εἰδικώτερον αἱ συνέπειαι τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἐπὶ τοῦ ὅλου οἰκονομικοῦ συστήματος.

β' Ἡ χρησιμοποίησις ξένων τεχνικῶν δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ εἶναι προωρισμένη ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ φορέως προγραμματισμοῦ.

Οἱ ξένοι τεχνικοὶ δύνανται νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὡς ἐκπαιδευταὶ τῶν ἐλληνικῶν στελεχῶν εἰς τὰς μεθόδους τοῦ προγραμματισμοῦ ἢ διὰ τὴν κατάρτισιν εἰδικῶν μελετῶν.

Τὸ καίριον θέμα τοῦ προγραμματισμοῦ, ἦτοι ἡ ἐπιθυμουμένη κατεύθυνσις τῆς ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας, ὁ καθορισμὸς τῆς σειρᾶς τῶν προτεραιο-

τήτων τῶν ἐπὶ μέρους ἀντικειμενικῶν σκοπῶν, ὡς καὶ ἡ ἐκλογή τῶν μέσων διὰ τὴν ἐπίτευξίν των, εἶναι ζητήματα ἢ ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀπόφασις ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν ἑλληνικὸν παράγοντα καὶ δὲν δύναται νὰ ἐκχωρηθῆ ὑπὸ οὐδεμίαν πρόφασιν ἢ δικαιολογίαν εἰς ξένους.

Οἱ ξένοι τεχνικοὶ ἔχουν ἄλλοῦ τὴν θέσιν των. Εἰς τὸν τομέα τῆς ἐκτελέσεως τοῦ προγράμματος αἱ ὑπηρεσίαι των εἶναι καὶ ἀπαραίτητοι λόγῳ τῆς τεχνολογικῆς μας καθυστερήσεως, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ὠρισμένης προϋποθέσεως ἀπηλλαγμένα γενικωτέρων δυσμενῶν συνεπειῶν διὰ τὸ ἔθνικόν συμφέρον.

ΙV. ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΕΚΤΕΛΕΣΕΩΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

1. Πέραν τῆς ἐπικρατοῦσης εἰς τὸν τομέα τοῦ προγραμματισμοῦ συγχύσεως ὡς βασικὴ αἰτία τῆς καθυστερήσεως εἰς τὴν προώθησιν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας προβάλλεται συνήθως ἡ ἔλλειψις κεφαλαίων.

Εἰς πλείστας ὅσας περιπτώσεις ἡ δικαιολογία αὐτὴ εἶναι ἐντελῶς ἀβάσιμος.

Οὕτως, οὐδεμία σχεδὸν χρήσις ἔκλεισε κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν περίοδον μὲ πλήρη χρησιμοποίησιν τῶν διατεθεισῶν πιστώσεων ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπενδύσεων. Ἡ συνεχῶς διαπιστουμένη ἀδυναμία ἀπορροφήσεως τῆς κατ' ἔτος καθοριζομένης Ἀμερικανικῆς βοήθειας εἶναι μίᾳ ἄλλῃ διάψευσις τοῦ ἰσχυρισμοῦ αὐτοῦ.

Εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἡ ἀνικανότης συντάξεως μιᾶς τεχνικῆς μελέτης δι' ἕν ἔργον, ἀπετέλεσεν τὸν βασικὸν λόγον διὰ τὴν μὴ ἐπίτευξιν τῆς χρηματοδοτήσεώς του ἀπὸ ἐξωτερικὰς πηγὰς.

Κλασικὸν παράδειγμα τοῦ ἀνεδαφικοῦ τῆς δικαιολογίας εἶναι ἡ ὑπαρξίς 500 ἐκ. δρχ. περίπου ἐκ τῶν παρὰ Τραπεζαίας καταθέσεων, τὰ ὁποῖα προορίζονται διὰ μακροπροθέσμους τοποθετήσεις εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὰ ὁποῖα ἐν τούτοις παραμένουν ἐπὶ πολλοὺς ἤδη μῆνας ἀζήτητα.

Χαρακτηριστικὴ τέλος εἶναι ἕν προκειμένον καὶ ἡ περίπτωσις τοῦ προσφάτου Γερμανικοῦ Κρατικοῦ Δανείου, διὰ τὸ ὁποῖον ἐπεξητήθη καὶ ἐπετεύχθη παράτασις τοῦ χρόνου τῆς χορηγήσεώς του εἰς 4 ἔτη, ἐκ φόβου μήπως δὲν καταστῆ δυνατὴ ἡ ἀπορρόφησις του ἐντὸς τῆς ἀρχικῶς καθορισθείσης διετίας.

2. Ἡ αἰτία τῆς καθυστερήσεως, ἐπομένως, πρέπει ν' ἀναζητηθῆ καὶ ἄλλαχοῦ, ἀσφαλῶς δὲ ὄχι πάντοτε εἰς τὴν ἔλλειψιν κεφαλαίων.

Πράγματι, μεταξὺ πολλῶν ἄλλων παραγόντων ἰδιαιτέρως θὰ πρέπη νὰ ὑπογραμμισθῆ ἡ πλημμελὴς ἀντιμετώπισις τοῦ θέματος τῶν φορέων. Οὕτω, μὲ τὴν ἐξαιρέσιν τῆς Δ.Ε.Η. καὶ μιᾶς ἢ δύο ἄλλων περιπτώσεων, τὸ ἔργον τῆς ἐκτελέσεως τῶν προγραμμάτων ἐπενδύσεων ἀνετέθη εἰς τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας ἢ εἰς δῆθεν αὐτονόμους ὀργανισμούς, τελοῦντας, ἐν τῇ πραγματικότητι, ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον κρατικὴν ἐξάρτησιν. Ἐκ τούτου πηγάζει κατὰ ἕνα πολὺ μέγαν ποσοστὸν ἡ αἰτία τῆς κρατοῦσης κακοδαιμονίας.

Αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι πράγματι ἀποργανωθεῖσαι κατὰ τὴν πολεμικὴν περίοδον ἦσαν ἀνίκανοι ν' ἀναλάβουν μίαν τόσον μεγάλην εὐθύνην καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις ἀκόμη διὰ τὰς ὁποίας εἶχον κάποιαν πείραν ἀπὸ τὴν προπολε-

μικὴν περίοδον. Συνήθως ὅμως τὰ θέματα ἦσαν ἐντελῶς νέα, ἀπαιτοῦντα εἰδικὴν πείραν καὶ συγκρότησιν, τὰς ὁποίας δὲν διέθετον.

Αἱ μεταξύ τῶν ὑπηρεσιῶν συγκρούσεις ἀρμοδιοτήτων ὑπῆρξαν ἡ αἰτία, εἰς πολλὰς περιπτώσεις, τῆς ἀναβολῆς ἐπιτακτικῶς ἐπιβαλλομένων ἐνεργειῶν ἐπὶ μῆνας καὶ ἔτη. Αἱ συνεχεῖς, ἐξ ἄλλου, παρεμβάσεις τῶν ἐναλλασσομένων Ὑπουργῶν κατέστρεψαν πλειστάκις καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν συνέχειαν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατεύθυνσιν τῆς προσπάθειας. Τέλος, ἡ χρηματοδότησις τῶν εἰς τὰς ὑπηρεσίας ἀνατεθέντων ἔργων, τελοῦσα ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου, ὑπῆρξε παράγων ἀβεβαιότητος καὶ ἀσταθείας, ὀδηγήσας εἰς καθυστερήσεις κατὰ κανόνα λίαν δαπανηράς.

Ἄλλὰ καὶ οἱ δῆθεν αὐτόνομοι ὀργανισμοί, οἱ ὁποῖοι ἰδρύθησαν χωρὶς νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ οἰκονομικὴ καὶ ἡ διαχειριστικὴ αὐτῶν αὐτοτέλεια, ἀπέβησαν χειρότεροι εἰς πολλὰς περιπτώσεις καὶ αὐτῶν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ δὲν χρειάζεται, νομίζομεν, νὰ ἐπιμείνωμεν περισσότερον.

Ἡ ἄποψις ἐν τούτοις ὅτι τὸ πρόγραμμα τῶν κρατικῶν ἐπενδύσεων θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκτελεσθῇ διὰ τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν ἢ τῶν ψευδοαυτονόμων ὀργανισμῶν ὑπῆρξε τόσον ἔντονος, ὥστε τὸ 1948 νὰ ἰδρυθῇ ὁμοῦ μετὰ τοῦ Α.Σ.Α. εἰδικὴ ὑπηρεσία συντονισμοῦ τῶν ἐργασιῶν των, ἡ ΥΣΕΣΑ, ἣτις ὡς ἦτο μοιραῖον κατέληξεν εἰς ἐπίτασιν τῆς συγχύσεως, διὰ νὰ καταργηθῇ τελικῶς τὸ 1951. Καὶ σήμερον δὲ ἀκόμη ἐπιχειρεῖται ἡ σύνταξις τεχνικῶν μελετῶν διὰ σοβαρώτατα ἔργα καὶ βιομηχανίας, δι' ἐπιτροπῶν ἐκ δημοσίων λειτουργῶν, ἐλαχίστην εἰδίκευσιν ἐχόντων πρὸς τοῦτο, μὲ τὰ γνωστὰ ἀποτελέσματα.

3. Τὸ ξένον παράδειγμα ὅσον ἀφορᾷ τὸ θέμα τῶν φορέων ἐφαρμογῆς τῶν προγραμμάτων τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως δέον νὰ ἀκολουθηθῇ καὶ παρ' ἡμῶν. Δὲν θὰ ἐπροτεῖναμεν βεβαίως τὴν ἴδρυσιν ἐνὸς κεντρικοῦ φορέως, ὡς ἡ «Cassa per il Mezzogiorno», εἰς τὴν ὁποίαν ἀνετέθη τὸ ὅλον ἔργον τῆς ἀναπτύξεως τῆς Νοτίου Ἰταλίας ἢ τῆς «Development Corporation» τῆς Χιλῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνετέθη ἀπὸ τὴν προπολεμικὴν ἤδη περίοδον ἡ ἀποστολὴ τῆς ἀναπτύξεως ὁλοκλήρου τῆς χώρας. Ἡ δημιουργία τοιούτων ὀργανισμῶν θὰ ἀπετέλει μίαν ἐπαναστατικὴν καινοτομίαν, ἡ ὁποία εἶναι σχεδὸν ἀδύνατος ἐντὸς τῆς σημερινῆς ἑλληνικῆς πραγματικότητος.

Νομίζομεν, ἀντιθέτως, ὅτι ἐπιβάλλεται ν' ἀκολουθηθῇ ἡ μέθοδος τῆς συστάσεως ἐξειδικευμένων φορέων μὲ πλήρη οἰκονομικὴν καὶ διαχειριστικὴν αὐτοτέλειαν, τοῦ τύπου τῆς Δημοσίας Ἐπιχειρήσεως, ἐφ' ὅσον μάλιστα καὶ ἡ μοναδικὴ σχεδὸν περίπτωσις ἐφαρμογῆς τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ Δ.Ε.Η., ἔχει ἀποδώσει λίαν ἐνθαρρυντικὰ ἀποτελέσματα.

Βεβαίως, ἡ Δ.Ε.Η. δὲν εἶναι ὁ ἰδεώδης τύπος Δημοσίας Ἐπιχειρήσεως. Ἄλλ' ὀφείλομεν ν' ἀναγνωρίσωμεν ὅτι ἀπὸ τῆς συστάσεώς της οὐδέποτε προέκυψεν θέμα ἀδυναμίας ἢ καθυστερήσεως περὶ τὴν σύνταξιν μιᾶς τεχνικῆς μελέτης, οὔτε τοιαύτη διὰ τὴν ἀπορρόφησιν τῶν εἰς τὴν διάθεσίν της τεθεισῶν πιστώσεων, ὡς συνέβη κατὰ κανόνα μὲ τὰς δημοσίας Ὑπηρεσίας. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ προγράμματος ἐξηλεκτρισμοῦ ἔχει προχωρήσει εἰς ὃ σημεῖον εὐρίσκεται σήμερον. Ὅλος ἀντιθέτως μάλιστα θὰ πρέπει νὰ παρατηρηθῇ

ὅτι ἡ Δ.Ε.Η. λόγω ἀνυπαρξίας ἄλλων ἀναλόγων φορέων, ἀπέκτησε δύναμιν ἔλξεως κεφαλαίων, ἡ ὁποία δὲν συμβιβάζεται ἀπολύτως μετὰ τὰς ἀξιώσεις μιᾶς συμμέτρου ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας.

Οἱ λόγοι τῆς ἐπιτυχίας τῆς Δ.Ε.Η. ὀφείλονται εἰς τὸ γεγονός ὅτι αὐτὴ συνεστήθη ὡς ὀργανισμὸς μετὰ ἰδίαν οἰκονομικὴν ὑπόστασιν, χαίρων μεγάλου βαθμοῦ αὐτοτελείας, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν καὶ λειτουργίαν καὶ ἔχων σαφῶς καθωρισμένον τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀρμοδιότητός του.

Μία λεπτομερὴς κριτικὴ ἐξέτασις τῆς μέχρι τοῦδε πορείας τῆς θὰ ὠδήγει εἰς χρήσιμα συμπεράσματα ὄχι μόνον ὅσον ἀφορᾷ τὰς τροποποιήσεις, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ πραγματοποιηθοῦν εἰς τὸ καταστατικὸν καὶ τοὺς κανόνας λειτουργίας τῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν διαμόρφωσιν ἐν γένει τοῦ τύπου τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως, εἰς τρόπον ὥστε οὗτος νὰ δύναται νὰ ἀνταποκριθῆ καλλίτερον πρὸς τὴν ἐκάστοτε ἀποστολὴν του.

4. Ὡς μία πρώτη Δημοσία Ἐπιχειρήσις, τῆς ὁποίας ἐπιβάλλεται ἡ ἴδρυσις, εἶναι ἡ τῶν «Ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων». Ἡ καθυστέρησις εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων αὐτῶν καθιστᾷ ἐν πολλοῖς μάταιον τὸν ἐξ-ηλεκτρισμὸν τῆς ὑπαίθρου καὶ ἐπιβραδύνει τὴν γεωργικὴν ἀνάπτυξιν.

Ἡ ἴδρυσις τῆς Δ.Ε. Ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων θὰ ἐπιτρέψῃ μεταξὺ ἄλλων τὴν συγκρότησιν ἐιδικοῦ ἐπιτελείου τεχνικῶν, ἱκανοῦ νὰ ἀντιμετωπίσῃ κατὰ τρόπον ἐνιαῖον καὶ ἐπομένως οἰκονομικώτερον τὰ προβλήματα τῆς ἐκτελέσεως ἐνὸς συντονισμένου προγράμματος ἐγγειοβελτιωτικῆς ἀναπτύξεως καθ' ὅλην τὴν χώραν. Εἰς αὐτὴν φυσικὰ θὰ εὑρουν τὴν θέσιν των καὶ οἱ ξένοι τεχνικοί, δι' ὅσα θέματα αἱ ὑπηρεσίαι των ἀποβαίνουν ἀπαραίτητοι διὰ τὸν τόπον.

Εἰς τὸν ἴδιον φορέα θὰ πρέπει ν' ἀνατεθῆ καὶ ἡ ἐπὶ τῇ βάσει ἐνιαίων κανόνων ἐκμετάλλευσις τῶν ὑδάτων ἀρδεύσεως, ὡς καὶ τῶν ἀποδοιμομένων ἐκάστοτε εἰς τὴν καλλιέργειαν γαιῶν, ἐξ ἧς θὰ ἐπιτευχθῆ ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ δημιουργία πόρων διὰ τὴν συντήρησιν καὶ περαιτέρω ἐπέκτασιν τῶν ἔργων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ πειθάρχησις τῶν γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων, συμφώνως πρὸς τὸ γενικὸν πρόγραμμα γεωργικῆς ἀναπτύξεως.

Πρὸς ἀποφυγὴν ὑπερβολικῆς συγκεντρώσεως ἡ Δημοσία αὕτη Ἐπιχειρήσις θὰ πρέπει νὰ συστήσῃ τοπικοὺς φορεῖς διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ὑδάτων ἐκάστης μεγάλης λεκάνης, ὡς τοῦ Ἀξιοῦ καὶ τοῦ Στρυμῶνος ἢ νὰ προσφύγῃ εἰς συνεργασίαν μετὰ τῶν ὑφισταμένων ἤδη ὀργανισμῶν, ὡς οἱ συνεταιρισμοὶ κλπ.

5. Ἐτέρα Δημοσία Ἐπιχειρήσις τῆς ὁποίας ἐπιβάλλεται ἡ σύστασις εἶναι ἡ τῆς «Λαϊκῆς Στέγης». Σήμερον ἐφαρμόζονται πλεῖστα προγράμματα στεγασέως ὑπὸ τῶν Ὑπουργείων Δημοσίων ἔργων (Γ.Δ. Οἰκισμοῦ), Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ Ἐργασίας. Παραχωροῦνται δὲ δάνεια διὰ στεγαστικούς σκοπούς, ἀνευ γενικωτέρου συντονισμοῦ, εἰς δημοσίους ὑπαλλήλους καὶ εἰς πολλὰς κατηγορίας ἐργαζομένων ἐξ ἐιδικῶν λογαριασμῶν ἢ παρὰ τῶν Ταχυδρομικῶν Ταμειτηρίων, τοῦ Ταμείου Παρακαταθηκῶν καὶ Δανείων κτλ.

Τὰ μειονεκτήματα τῆς καταστάσεως αὐτῆς εἶναι γνωστά, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ χρειάζεται ἡ ἀπαρίθμησις των ἐνταῦθα.

Ἡ συγκέντρωσις τῶν διατιθεμένων πάσης φύσεως πόρων διὰ τὴν λαϊκὴν στέγην εἰς ἓνα ὄργανισμὸν διαθέτοτα τὸ κατάλληλον οἰκονομικὸν καὶ τεχνικὸν ἐπιτελεῖον, θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐκτέλεσιν ἐνὸς συνεποῦς μακροπροθέμου προγράμματος, με ἀποφυγὴν τῶν γνωστῶν καθυστερήσεων, ἀδικιῶν καὶ σπαταλῶν.

Ἐν προκειμένῳ θὰ ἦτο ἴσως χρήσιμον νὰ ὑπομνησθῇ ὅτι ὁ μέχρι πρότινος Ἰταλὸς Πρωθυπουργὸς κ. Ἀμ. Φανφάνι ὑπῆρξεν ὁ ἐμπνευστὴς τοῦ ὁμω-νύμου οἰκιστικοῦ προγράμματος, τὸ ὁποῖον καὶ τελικῶς τὸν ἐπέβαλεν μεταξὺ τοῦ πολιτικοῦ κόσμου τῆς χώρας του.

6. Καίριον θέμα τῆς Ἑλληνικῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως παραμένει πάντοτε ἡ ἐκβιομηχάνισις. Κεντρικὸν δὲ πρόβλημα αὐτῆς δὲν εἶναι μόνον ἡ ἴδρυσις τῶν κλασικῶν βασικῶν βιομηχανιῶν, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὰ διάφορα προγράμματα κρατικῶν ἐπενδύσεων ἀπὸ τοῦ 1948 καὶ ἐντεῦθεν, ἀλλὰ καὶ ὄλων τῶν ἄλλων, αἱ ὁποῖαι χρειάζονται διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς καὶ τῶν ἐπιτοπιῶν πρώτων ὑλῶν.

Ἡ ἐκβιομηχάνισις ἐν τούτοις προσκρούει, ὡς συμβαίνει καὶ εἰς ὅλας τὰς χώρας τὰς εὐρισκομένας εἰς ἀνάλογον στάδιον ἀναπτύξεως, εἰς τρεῖς κυρίως βασικοὺς παράγοντας : Ἡτοι :

Πρῶτον : Τὴν ἀνυπαρξίαν κεντρικῆς δεξαμενῆς συγκεντρώσεως καὶ ἀντλήσεως κεφαλαίων διὰ μακροπροθέσμους τοποθετήσεις.

Δεύτερον : Τὴν ἔλλειψιν τεχνολογικῶν γνώσεων παρὰ τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ κόσμου διὰ τὰς νέας ἰδίως βιομηχανίας. Καὶ

Τρίτον : τὴν ἀνεπάρκειαν ἢ διστακτικότητα τῶν ἐπιχειρηματιῶν διὰ τὴν ἀνάληψιν τῶν εὐθυνῶν πρὸς δημιουργίαν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων διὰ τὰς ὁποίας δὲν ὑπάρχει πείρα καὶ αἱ ὁποῖαι δὲν παρουσιάζονται εὐκόλως ἀποδοτικά.

Τὴν τριπλῆν αὐτὴν ἀνεπάρκειαν τῆς οἰκονομίας μας δεόν νὰ θεραπεύσωμεν διὰ τῶν αὐτῶν μεθόδων αἱ ὁποῖαι ἐφηρμόσθησαν εἰς τὰς ἄλλας ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας, ἥτοι διὰ τῆς δημιουργίας ἐνὸς φορέως τῶν τύπων τῶν Industrial Development Banks ἢ Industrial Development Corporations, ὡς οὗτοι διεμορφώθησαν τῇ συνεργασίᾳ τῆς Διεθνοῦς Τραπεζῆς.

7. Ἡ δημιουργία ἐνὸς τοιούτου φορέως προϋποθέτει βεβαίως τὴν θεραπείαν καὶ τῆς ὑφισταμένης σήμερον συγχύσεως, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐνάσκησιν τῆς μακροπροθέμου πίστεως, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὸ πιστωτικὸν μας σύστημα.

Οὕτως, ὡς ἔχουν σήμερον τὰ πράγματα, ἡ μακροπρόθεσμος βιομηχανικὴ πίστις ἀσκεῖται ἀπὸ τὸ ἰδιότυπον ἴδρυμα τοῦ Ο.Χ.Ο.Α., τὰς ἐμπορικὰς Τραπεζὰς, τὴν Κτηματικὴν, ἐν τινι δὲ μέτρῳ καὶ τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν, ὡς καὶ τινὰ ἄλλα ἰδρύματα δευτερευούσης σημασίας, τῶν ὁποίων ἡ ἀπαρίθμησις δὲν εἶναι ἀπαραίτητος ἐνταῦθα.

Θὰ πρέπει ὁμῶς νὰ παρατηρηθῇ καὶ τοῦτο εἰδικώτερον διὰ τὰς ἐμπορι-

κὰς Τραπεζας. Πέραν τῆς παρ' αὐτῶν συγκεντρώσεως τῆς ἐνασκήσεως τῶν λειτουργιῶν τῆς βραχυπροθέμου καὶ μακροπροθέμου βιομηχανικῆς πίστεως—πρᾶγμα ὅπερ ἀπεδείχθη οὐχὶ ἄμοιρον δυσμενῶν συνεπειῶν εἰς πλείστας ὄσας χώρας καὶ διὰ τοῦτο ἀπαγορεύεται νομοθετικῶς εἰς πολλάς—εἰς τινὰς περιπτώσεις αὐταὶ ἐπροχώρησαν καὶ εἰς τὴν ἀπ' εὐθείας ἐπίδοσιν εἰς βιομηχανικὰς καὶ ἔμπορικὰς ἐπιχειρήσεις, μὲ προφανεῖς τοὺς ἐκ τούτου κινδύνους. Τὸ χαρακτηριστικὸν παράδειγμα ἐν προκειμένῳ εἶναι ἡ διὰ τοῦ «'Ἀστέρος» ἐπίδοσις τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς εἰς τὴν τουριστικὴν βιομηχανίαν.

Παρά τὴν πληθώραν αὐτῆν τῶν φορέων τῆς μακροπροθέμου πίστεως εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ ἀνάγκαι τῆς ἐκβιομηχανοποιήσεως ἐλάχιστα ἐξυπηρετοῦνται. Οἱ ὅροι τῆς χορηγήσεως τῶν δαείων θεωροῦνται ἐπαχθεῖς ἀπὸ τοὺς ἐπιχειρηματίας, ταυτοχρόνως δὲ καὶ ἀσύμφοροι διὰ τὰς Τραπεζας, ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι δι' ἄλλου εἶδους τοποθετήσεων δύνανται νὰ ἐπιτυχάνουν μεγαλύτεραν ἀπόδοσιν τῶν κεφαλαίων των. Οὐδεμία Τράπεζα διαθέτει τὸ ἀπαιτούμενον ἐπιτελεῖον τεχνικῶν διὰ τὴν μελέτην τῶν τεχνολογικῶν προϋποθέσεων διὰ τὴν ἴδρυσιν καὶ τὴν λειτουργίαν μιᾶς βιομηχανίας.

Λόγῳ τοῦ βασικοῦ αὐτοῦ μειονεκτήματος καὶ τῆς πληθώρας τῶν Τραπεζῶν ἐξ ἄλλου καθίσταται ἀδύνατος σχεδὸν ἢ ἐκ τοῦ σύνεγγυς παρακολούθησις τῶν βιομηχανιῶν, μὲ ἀποτέλεσμα αὐταὶ εἰς πολλάς περιπτώσεις νὰ ἐπιτυχάνουν χρηματοδοτήσεις ἀπὸ περισσοτέρας Τραπεζας καὶ οὕτω νὰ καταστρατηγῶνται αἱ ἀρχαὶ τῆς πιστωτικῆς ὀρθοδοξίας, προκαλουμένων πολλῶν παθολογικῶν ἐξελίξεων. Ταυτοχρόνως ὁμως πολλὰ βιομηχανία, αἱ ὁποῖαι παρυσιάζουν θετικὰς οἰκονομικὰς βάσεις, εἴτε δὲν καθίσταται δυνατὸν νὰ ἰδρυθοῦν, εἴτε ἰδρυόμεναι παραμένουν καταδικασμένα νὰ φυτοζωοῦν.

Ἰπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς δὲν εἶναι περιέργον τὸ γεγονός ὅτι ἐπὶ μακρὸν τώρα παραμένουν ἀδιάθετα 500 ἐκ. δρχ. ἐκ τῶν καταθέσεων παρὰ Τραπεζαίς, τὰ ὁποῖα ἔχουν εἰδικῶς δεσμευθῆ διὰ βιομηχανικὰς ἐπενδύσεις. Οὔτε ἐπίσης ἀποτελοῦν ἀνεξήγητον φαινόμενον, αἱ δυσκολίαι τὰς ὁποίας ἀντιμετωπίζει ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα διὰ τὴν ἐκ μέρους τῆς βιομηχανίας ἀπορρόφησιν τῶν προσφάτων γερμανικῶν πιστώσεων.

Ἄλλ' ἐὰν ἡ σημερινὴ διάρθρωσις τοῦ τραπεζιτικοῦ συστήματος χαρακτηρίζεται ἀπὸ τοιαύτην ἀνεπάρκειαν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὑγιᾶ διοχέτευσιν τῶν εἰς τὴν διάθεσίν του μακροπροθέμων κεφαλαίων εἰς παραγωγικὰς ἐπενδύσεις, δὲν εἶναι ὀλιγώτερον πλημμελὴς ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἰκανότητα συγκεντρώσεως ὄλων τῶν ἐν τῇ χώρᾳ διαθέσιμων κεφαλαίων διὰ μακροχρόνιους τοποθετήσεις, ὡς καὶ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν ὑφισταμένων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ δυνατοτήτων ἐξασφαλίσσεως μακροπροθέμων πιστώσεων.

Οὕτω κατὰ πρόφατον μελέτην τοῦ Ἐμπορικοῦ καὶ Βιομηχανικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἀθηνῶν, («Ἐρευνα ἐπὶ τοῦ πιστωτικοῦ προβλήματος»), θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ συγκεντρωθῆ κατὰ τὸ λῆξαν 12μηνον ἐξ ἐσωτερικῶν πηγῶν ποσὸν 1 1/2 δισεκατομμυρίου δρχ. διὰ βιομηχανικὰς ἐπενδύσεις. Ἐκ τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ μικρὸν μόνον μέρος συνεκέντρωσαν αἱ Τράπεζαι. Τελικῶς δὲ δὲν κατέστη δυνατόν νὰ τοποθετηθῆ εἰς τὴν βιομηχανίαν εἰμὴ μόλις τὸ 1/5 τούτου.

Ἐνάλογος εἶναι ἡ κατάσταση ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ δυνατοτήτων, ἧτις ἐν τούτοις θὰ ἦτο ἐντελῶς διάφορος, ἐὰν ὑπῆρχεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἴδρυμα παρουσιάζον τὴν ἐπιβαλλομένην ἐν προκειμένῳ πιστωτικὴν ἐπιφάνειαν.

8. Ἡ ἴδρυσις μιᾶς «Τραπεζῆς Βιομηχανικῆς Ἀναπτύξεως» εἶναι κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἢ πλεον ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη διὰ τὴν βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας.

Εἰς τὴν Τράπεζαν αὐτὴν θὰ πρέπει νὰ συγκεντροῦνται τὰ ἐκ πάσης ἐγχωρίου πηγῆς διαθέσιμα ἐτησίως κεφάλαια διὰ μακροπροθέσμους βιομηχανικὰς ἐπενδύσεις, ἀφαιρουμένου τοῦ δικαιώματος τοιούτων τοποθετήσεων ἀπὸ τοὺς λοιποὺς τραπεζιτικοὺς ὀργανισμοὺς. Αὐτὴ θὰ εἶχε βεβαίως καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀπ' εὐθείας δανεισμοῦ ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν χρηματαγοράν.

Τὸ αὐτό, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, πρέπει νὰ γίνῃ διὰ τὴν κτηματικὴν πίστιν, τῆς ὁποίας ἡ ἐνάσκησις δέον νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν Κτηματικὴν Τράπεζαν, ἧτις οὕτω θὰ ἐπανήρχετο εἰς τὴν τόσον παρημελημένην σήμερον ἀρχικὴν ἀποστολὴν τῆς.

Τὰ κεφάλαια ἰδρύσεως τῆς Τ.Β.Α. — εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἔπρεπε νὰ συγχωνευθῇ ὁ Ο.Χ.Ο.Α. — θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐξευρεθοῦν διὰ κρατικῆς προικοδοτήσεως, διὰ συμμετοχῆς τῶν ἐμπορικῶν Τραπεζῶν καὶ τῶν Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, ὡς καὶ διὰ χρηματοδοτήσεως ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ μέσῳ τῆς διεθνοῦς Τραπεζῆς ἢ ἄλλων ἀναλόγων Ὄργανισμῶν.

Ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Τραπεζῆς θὰ ἔπρεπε νὰ συγκροτηθῇ τὸ ἐνδεδειγμένον ἐπιτελεῖον ἐξ Ἑλλήνων καὶ ξένων τεχνικῶν, ἵνα αὕτη καταστῇ ἱκανὴ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰ πάσης φύσεως τεχνικὰ προβλήματα, τὰ ἀφορῶντα τὴν ἴδρυσιν νέων καὶ τὴν λειτουργίαν τῶν ὑφισταμένων βιομηχανιῶν.

Ἀποστολὴ τῆς Τραπεζῆς δὲν θὰ ἦτο μόνον ἡ χορήγησις δανείων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐνεργὸς ἀνάμιξις τῆς εἰς τὴν ἴδρυσιν νέων ἢ τὴν ἐπέκτασιν ἤδη ὑφισταμένων ἐπιχειρήσεων, διὰ συμμετοχῆς εἰς τὸ κεφάλαιον αὐτῶν, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐὰν εἶναι ἐταιρικοὶ ἢ προσωπικοὶ ὀργανισμοί.

Ἄλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς χορηγήσεως τῶν δανείων, ἡ Τράπεζα ἀκολουθοῦσα καὶ ἐν προκειμένῳ τὴν ξένην πείραν θὰ ἠδύνατο, πρὸς ἐνίσχυσιν προσπαθειῶν ἐχουσῶν σοβαρὰ ἐχέγγεια ἐπιτυχίας, νὰ στηρίζεται εἰς προσωπικὰς καὶ οὐχὶ πάντοτε ἐμπραγμάτους ἀσφαλείας.

Πάντα ταῦτα, εἶναι βασικά, ἐὰν θέλωμεν νὰ ἀντιμετωπίσωμεν ἀποτελεσματικῶς τὴν ἀνεπάρκειαν ἢ τὴν διστακτικότητα τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας εἰς τὴν ἀνάληψιν τῶν εὐθυνῶν διὰ τὴν δημιουργίαν νέας φύσεως ἰδίως βιομηχανιῶν, αἱ ὁποῖαι ὡς ἤδη ἐτονίσθη δὲν ἀποτελοῦν χαρακτηριστικὸν μόνον τῆς ἑλληνικῆς σημερινῆς πραγματικότητος, ἀλλὰ καὶ ὄλων τῶν χωρῶν, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς ἀνάλογον μὲ τὴν Ἑλλάδα στάδιον ἀναπτύξεως.

Ἡ ἀποστολὴ τῆς Τραπεζῆς, τέλος, θὰ ἦτο ἰδιαιτέρως εὐεργετικὴ διὰ τὴν δημιουργίαν τῶν μεγάλων βασικῶν βιομηχανιῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ στηριχθῇ τὸ ὅλον οἰκοδόμημα τῆς ἐκβιομηχανοποιήσεως τῆς χώρας. Δι' αὐτῆς

πραγματι θὰ ἔχωμεν τὸ κατάλληλον καὶ ὑπεύθυνον ὄργανον πρὸς μελέτην καὶ ἀντιμετώπισιν ὄλων τῶν προβλημάτων τῶν ἀφορώντων τὴν προεργασίαν τῆς συστάσεώς των, τὴν νομικὴν μορφήν τὴν ὁποίαν θὰ προσλάβουν ὡς ἐπιχειρήσεις, ὡς καὶ τὴν προικοδότησιν των εἰς κεφάλαια. Οὕτω θ' ἀποφευχθῆ ἡ ἐπανάληψις τῶν σφαλμάτων καὶ τῶν ἀτυχῶν περιπετειῶν, αἱ ὁποῖαι ἐσημειώθησαν μέχρι σήμερον, ὅταν τὴν μεγάλην καὶ ἐξειδικευμένην αὐτὴν ἀποστολὴν ἀνεθέσαμεν εἰς ἀνιδέους, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, δημοσίας Ὑπηρεσίας.

Ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῶν σκέψεων αὐτῶν ἡ Τράπεζα θὰ ἀποβῆ ὁ κεντρικὸς καὶ ὑπεύθυνος φορεὺς τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ὅλου προγράμματος ἐκβιομηχανίσεως, ἡ ἔλλειψις τοῦ ὁποίου ἔχει ἤδη στοιχίσει πολὺ ἀκριβὰ εἰς τὴν χώραν.

V. ΤΕΛΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ἡ προηγηθεῖσα ἀνάλυσις δὲν ἐξαντλεῖ βεβαίως τὸ θέμα τῶν φορέων τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας. Περιωρίσθη ἐνσυνειδήτως εἰς τὴν ἐπισήμανσιν τῶν σημαντικωτέρων ὀργανωτικῶν κενῶν, τὰ ὁποῖα ὑφίστανται σήμερον ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς οἰκονομίας μας, ὡς καὶ εἰς τὴν ὑπόδειξιν συγκεκριμένων λύσεων δι' ἐκάστην περίπτωσιν.

Αἱ προτεινόμεναι ἐξ ἄλλου λύσεις ἀποτελοῦν —καὶ τοῦτο πρέπει νὰ τονισθῆ— ἀπλὰς ὑποδείξεις, μὲ σκοπὸν ὅπως δι' αὐτῶν προκληθῆ γενικωτέρα συζήτησις τοῦ θέματος. Οὐδεμίαν ἄλλην σκοπιμότητα φιλοδοξοῦν νὰ ἰκανοποιήσουν.

Βεβαίως, ἡ προώθησις τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας καὶ ἡ διασφάλισις τῆς οἰκονομικῆς αὐτῆς ἐπιβιώσεως δὲν προσκρούει εἰς ὀργανωτικὰ μόνον προβλήματα. Ἄλλ' εἶναι ἐξ ἴσου βέβαιον ὅτι ἄνευ τῆς ἐγκαίρου καὶ ὀρθῆς ἐπιλύσεως τοῦ ὀργανωτικοῦ θέματος δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ἐπίτευξις των, τοῦλάχιστον καθ' ὄν ρυθμὸν καὶ ἑκτασιν ἐπιβάλλου ἀνάγκαι τοῦ ἔθνους.